

MATIJA POLJAKOVIĆ
PAR ŽUTIH CIPELA

Naslovna strana i ilustracije:

IKA ŠKOMRLJ

Štampa: Štamparija izdavačkog preduzeća »MINERVA«, Subotica
1961

MATIJA POLJAKOVIĆ

PAR ŽUTIH CIPELA

KOMEDIJA U TRI ČINA

EX LIBRIS
PROF. BELA
CABRIĆ

RUKOVET — ZENIT / SUBOTICA / 1961

L I C A:

PEPI

ANA, tašta

KATA, žena

MARA, kćerka

IVAN, designirani zet

ŠEF

TOMO, kolega u uredu

PAVO, kolega u uredu

UČTIVI

ORGAN

POSLOVODJA

KONOBAR

MANDA, starica

TONKA, komšinica

RUŽA, komšinica

čovjek

prva

druga

treća

svijet pred **BAKALNICOM** i u dvorištu

aranžer 1.

aranžer 2., koji za vrijeme trajanja igre, ukoliko nema okretne bine, razmještaju rekvizite.

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“

Br. 1198

SUBOTICA

KNJIŽNICA „IVAN KUIJUNIČIĆ“

O ODNOSIMA

Ovakovo što se ne može zbiti, ali u izvjesnim momentima možemo tome slično osjetiti sebe u događajima, ako mislite da ni osjetiti ne možemo, možda bismo mogli imati slične snove. I tada, bilo bi nam teško, po čovjeka uvredljivo.

Možda će netko htjeti, ili morati, biti pakostan ili zlonamjieran. Dozvolite da im poručim: Honni soit qui mal y pense. Da otvoreno kažem, ovo se moglo svugdje zbiti, a nigdje se nije zbililo; i da naglasim, da bi asocijacije na bilo kakve ili čije žute cipele bile deplasirane! Ne opravdavam se, niti se iz opreza ogradjujem, ali ističem da sam par žutih cipela zato uzeo za simbol moći i vlasti, jer sam tražio što groteskniji rekvizit; i zato što su cipele takvo nešto na nama, što dolazi u dodir s uličnim prljavštinama, a ipak ima i takvih medju nama, koji bi bili kadri da se i pred njima poklone, ako bi to bilo probitačno po njih. A zašto baš žute? Ne znam. Možda zbog melodije i riječi.

Zamisao će biti scenski najviše uobličena i oživotvorena, ako ne samo situacije i likovi budu groteskno intonirani, već i dijalozi koji su baš zato često prenaglašeni.

Pepi je, htio ja ili ne, u ovoj satiri postao personifikacija maloga čovjeka. Zato i jeste odnos kora, mase, zapravo, prema njemu kao prema svojim, a nasuprot odnosu prema onima, koji u njima ne mogu i neće da vide ljude.

Po mom uvjerenju, svi mi, tko manje tko više, nosimo u svojoj desnici bič nasilnika. Čak i Pepi. Otuda i njegova metamorfoza. A razumna kćerka, zapravo mladost koja se bori za svoje nekompromisne poglede i hu-

mane odnose, urazumljuje svoga oca, kojega već i pri-
vidna vlast zanosi i koji je, sasvim neočekivano, i sam
zapucao bičem.

I sada, da li Pepija, maloga čovjeka, treba kazniti
za njegov istup, izvući ga ruglu? Da li se u ovom slučaju
satira mogla podvrći svom ustaljenom, konvencionalnom
rješavanju raspleta ili je pak rasplet opravdano riješen
dramskim elementima? No nije moje da kažem, ali ističem
da se Pepi povinovao zahtjevima čovječnosti; čak je i
osudio sebe.

I da li se možda Pepi povukao pred nerješivim pro-
blemom odnosa čovjeka prema čovjeku? Nije! On ga je
riješio prema svome značaju: moli ljude, da ga zamole
za usluge, da mu se zahvale na trudu.

Ako je dobro pristupačno svakome, a zlo čak i Pepi
nosi u sebi, zar nije točno da na te naše unutarnje vrijed-
nosti i osobine sami treba da utječemo, da bismo omo-
gućili da se čovjek što više približi čovjeku? Norme su
za izgređnike, molbe, savjeti i, prvenstveno, naša savjest
su za čovjeka.

I ČIN

Po svome rodu Pepi je od ljudi kojima je nedokučivo zele-nomodro bujanje i bogato obnavljanje pod punim plavetnilom i koji baš nisu zasićeni tkanjima kamenja, somota i nabujalih grudi. Ne dospijevaju još ni da se dosjete, da bi bili opčinjeni tolikim raskošem stvaranja, da bar pogledu dadu maha. Preostaje im da požudno tonu sa smrknućem u svima dostupnu noć i snove.

Pepijev svijet je, dakle, oskudan u bojama i linijama; nema razloga da mu se mašta razigra, oči razmašu, da vidi što vidi. Ulice su mu sivosure plohe, tačke samo, čak britke, neugodne ivice — nešto jezivo i mučno na putu između ureda i kuće, svoga kruha i ležaja; ili su pak jutarnje magle, mrzlo osipavanje kiše i susnježice, znojnokiseljaste večeri do povratka u svoje mučilište i utočište — u svoju rođenu i odrodjenu kuću. I reagira na boje: ne podnosi bijelocrno ni crnobijelo, boje svoje tašte i žene, a umiruju ga baršunasto sivi i prljavosuri prijelazi, boje njegovog djeteta, one u kojima se još on rodio i živio. Za ostale je slijep. Više ih po mirisu, moći i tonalitetu raspoznaje. Pa kako bismo ga i mogli zamisliti u nečemu uobličenom i odredjenome...? I baš zato, i po mogućnosti, neka je sva bina raskršćena, ono bar u onim razmjerama koja se mogu obuhvatiti prašnosivim zavjesama, jer ćemo ovako prije dobiti ono skrovito u njemu: beznadje, i ono kako on vidi zbivanje mrtvih i još neusmrćenih stvari naokolo sebe. I da bismo vidjeli baš ono što i kako Pepi vidi, dijelovi bine na kojima je akcija, dobijaju skoncentriranu rasvjetu. Taj prostor treba da je dovoljno prostran, da ne bi bijelo-crno mučilo vid i nama nepotrebno razbijalo koncentraciju, a asocijaciji dalo prilike da se razmaše. Zidovi zavjesa će dobiti projicirane siluete, onakve među kakvima lebdi i živi Pepi, da bismo naglasili sredinu zbivanja.

Pepi je u dijelu kuhinje, uz rasvjetu svjećice: guli krompir u zdjelu koja mu je već urasla u krilo.

A što vidi Pepi, na što mu je usredsredjena pažnja? Na zdjelu i štednjak i samoga sebe. Pa su oni, naravno, i jedini rekviziti. Jest, vidjet ćete, često je i Pepi samo rekvizit! On je iskonski Pepi, zdjela kao zdjela, dok je štednjak tek naglašen na ploči i zaboden nogarima u tlo.

No, a Pepi? Kako on izgleda? Koliki je, kakav je, u čemu i po čemu je Pepi? Kako da ga predstavimo i odredimo? Mislim,

najbolje će biti: proletimo kroz zbivanja, pa mu se tek onda vratimo. Ne sumnjam, svi ćemo ga vidjeti pred sobom. I, eto, baš tako treba da izgleda!

I, naravno, sam je; i, naravno, slobodno se raspričao. Neodgovorno brblja kad je sam. Možda se i tuži?

Na koga sve i zašto?

Reći ćete. Kao i to, da li opravdano ili pak ne.

Naravno, klonite se da mu sa simpatijama prilazite ako i u sebi otkrijete ponešto srodno.

Jer i Pepi je samo čovjek; i ne od najboljih i ne od najgorih.

Kao svi ljudi.

PROLOG

Što je zapravo PAR ŽUTIH CIPELA?

Pred kraljevskom krunom se padalo ničice,
cilindru se do tla klanjalo,
pod žandarskim kundakom, gazdinim štapom
se nije mudrovalo.

ETO, I PAR ŽUTIH CIPELA je jedan od simbola moći
nad ljudima!

Do takvog para žutih cipela je došao i naš Pepi.

A tko je taj naš PEPI?

Takvih je ljudi uvijek bilo i uvijek će biti,
i kod nas i svugdje u svijetu.

To su ljudi najnižih platnih razreda,

mučenici u kući, ruglo na ulici,

sluge sviju sluga u svome uredu.

A bistar je i marljiv, pošten i učtiv.

I već je oguglao i obnevideo od šamara, prezira i
uvreda, koje mu nanose i gori od njega, i nepošteniji
od njega.

Tužan je, čovjek je i čovječan, i hrabro snosi svoju
sudbinu.

Da li se onda čudite što takav čovjek mrzi sve i
svašta što vrijedja i ponižava ljude?

VJERUJE, ako bi ON došao do VLASTI,

nikada ne bi zloupotrebio svoju moć.

I, eto, on je pukim slučajem došao do simbola moći,
do PARA ŽUTIH CIPELA.

Što će sad ON učiniti, on koji je toliko dobar,
koji je toliko propatio?

HOĆE LI ODRŽATI SVOJU RIJEČ:

da bi njemu bilo ispod časti da zloupotrebi
svoju vlast i moć?

Tko MANJE tko VIŠE, ali svi mi nosimo u svojoj
desnici BIČ NASILNIKA.

Ako drugdje i ne zamahnemo s njime

ali u kući, po kući sigurno.
Pitajte svoje žene, svoju djecu,
pitajte svoje muževe, svoje snahe!
Da li je Pepi IZUZETAK?
Da vidimo!
Da čujemo!

GONG

1.

Pepi: ... I drva sam navukao... Da! Ali potpaliti ne smijem sve dok ne izbije šest sati. Naime dok sam ja u kuhinji, nije hladno. Ali kad su oni, to je već drugo, drugo...! Da, da, udesili su te...! Znam kad se smijem probuditi, znam kakvim hodom treba da prodjem kroz sobe, i znam kad koga i kako treba da budim... da ne smetam dragima!...! Pomeo sam, počistio, i dok ogulim krompir, smjeti ću u ured... da im zaradim na krompir...! Hja, što ćemo, takav mi je platni razred! (Izbija šest sati. I kao da mu po žilcima otkucava. Skoči. Potpalit će u štednjaku. I trubi budjenje:) Na noge! Na noge! Na noge! Šest je sati... pali...! Tako. A sada, Pepi: babi kavu, dragoj ženici kavu i posebno šećer. Mari ću čaj... Za nju nisam uvijek Pepi: i tata sam pokatkad... (Začuje se ozbiljno zijevanje i protezanje. Po Pepiju možete primijetiti, da žena koja još uvijek zijeva, ima neke neobične osobine i sklonosti; ova žena ima nešto božanskoga u sebi: može da formira ljude!)... A joj...! Evo, počinje život u kući!

2.

Ana (ovaj božanski stvor u dugoj spavaćici i s kapicom na glavi nije baš poželjna pojava. Kroz snopove svijetla prilazi Pepiju. Zagleda se u Pepija kao pri jutarnjoj smotri i potom, protežući se zijevne): Aaaa...! Danas ćeš i meni kavu bez šećera — stomak mi nešto nije u redu... Aaaa...! Odnosno, posebno šećer, jer su mi usta nešto gorka... Aaaa! Da! I slatko ćeš mi spremiti — zbog probave to. Ne?... Što si to i rekao?

Pepi: Baš ništa. (A misli, žene bi ipak trebale protestirati kod njenog stvoritelja — unakazitelja, što je i njoj podario njihov rod.)

Ana: Kao da si rekao, da mi je i jezik gorak.

Pepi: Ne bih se takvošto usudio reći.

Ana: A pomisliti?

- Pepi (boji se da će se izreći, pa s nemirom): Ja ništa ne mislim, ja ništa neću da mislim!
- Ana: Vidim. Znam. Čujem... A zašto si već zorom namrgodjen? (Pita, jer joj je nepravo ako se radja jednoličan dan.)
- Pepi: I pri svijeći vidite?
- Ana: Tko te samo takvoga i poželio! Brrr...!
- Pepi: Molim?
- Ana: Velim: brrr...! I velim: krompir i pri svijeći možeš da ljuštiš!
- Pepi (nasjeo je, zajedljivo će): Jer s ovom lojalnom svjećicom uštedimo ravno četrdeset električnih svjećica!
- Ana: Ne svjećica, već svijeća! Uostalom, Pepi... mnogo sebi dozvoljavaš!
- Pepi (uvidja, kako da ne uvidja!): To tek povremeno i posvema slučajno.
- Ana: Kloni me se, kloni me se...!
- Pepi: Molim vas, obucite nešto na sebe.
- Ana (razbudila se, dosadjuje se, a ujedati baš voli. Nju ne staje živaca, a i zabavlja je): Izgledam li možda kao neko strašilo...?
- Pepi: Oprostite, ja vas već godinama ne gledam, ali biste se mogli prehladiti.
- Ana: Pepi!
- Pepi: Tiše, ako boga znate, mogli biste mi ženicu probuditi!
- Ana: Sramota! Koliko sam starija, a ustajem prije nje. A i prije onoga derleta. Sramota!
- Pepi: U ovoj kući nema stida ni sramote, sve se to sjedinjuje u meni.
- Ana: Dobro kad još uvidjaš. Ali upamti, ni oni nisu bolji od tebe!
- Pepi (dodje mu da se naglas potuži): Nisam Švaba, a Pepi! (Zaboravi se, pa će se njoj izjadati:) Recite, molim vas, kako sam ja uopće postao Pepi?
- Ana: Postao...? Rodio si se za Pepija! Tvoj tast, to je bio čovjek, moj Petar, to je bio Petar!
- Pepi (eh, dodje djavo, pa će naprkositi, staje što staje): I da bi ostao Petar, smislio je pa je na vrijeme umro.
- Ana: Razbolio se!
- Pepi: Pa nije imao vremena da postane Pepi.
- Ana: Pepi...!!! (Ne zna da li bi se mašila Pepija ili svoje kose, pa se samo razmaše, nakostriježi i izleti.) A i što bismo s dvoje neljudi u jednoj kući!

3.

- Pepi (nije mu lako pri duši. Začepio je dlanom usta, jedva se usudio da spusti ruke): Mnogo brbljaš, Pepi, previše dozvoljavaš sebi, Pepi! Jer dok zasjedne poro-

dično vijeće, teško tebi, Pepi! Jer, vjerujte, uvijek su jednodušni. (Zora je još, a koliko je već umoran. Vjerojatno od toga, što ga još tokom dana očekuje.) Kako je to jednostavno reći: Pepi, i kako je prosto postati: Pepi...! A kako je užasno biti: Pepi...! Prvo hoćeš da joj se umiliš: a ti joj kavu u krevet; zatim čistiš svoje cipele, no hajde i njene ćeš ujedanmah; pa vodu nosi u najvećem kablu: misliš, nije red! A kad prviput zaboraviš na kavu, još hajde. Ali kad već drugiput, a još cipele, a još kabo s vodom...! A joj one usne, a joj one oči, a joj one suze...! Jojojjoj, po cipele ćeš, po vodu ćeš, i sve ćeš i sve ćeš...! I, eto, gotov je Pepi!.. . Kažu, tako je to već kod nas ljudi: jedan vlada, da bi drugi mogao da služi; i tko nema psa, ono mačku bar, odgoji sebi Pepija... No, eto, dobro: Pepi sam! Nema što, ali da mi bar u brk ne govore, da prešute bar... Ja?...? Ja bih se stidio čovjekom vladati, ljude ponižavati! Stidio! Vjerujte!

Glas: Skrećemo vam pažnju, ne vjerujte!

4.

- Kata (njegova zakonita družica u dobru i zlu; ali pošto je ona ujedno i Anina kćerka, povremeno se zaboravlja i ostavlja ga do vrata u zlu. Jutarnji glas joj ima pakosne primjese: jutrom je obično glava boli i ne popušta je cijeloga dana. Tako bar misli, tako joj je najbolje, tako će mu i progovoriti): Pepi...! Pepi, ako boga znadeš, kavu...!
- Pepi (uzvrti se, ali se ne uznemiri, tolika je razlika između nje i Ane): Kavuu? Kavuu! Evo me, evo je!
- Ana: Pepi, prva sam zaiskala, dokle da čekam!
- Pepi (i uznemiri se sad): Jest, jest, još jedna kava. Molim lijepo.
- Mara: Tatice...!
- Pepi (odrazi se na njemu, da je čuo glas i njemu bliska čovjeka, kćerke. Vidi se, da bi nju baš želio da posluži): Čaja? Bit će. Strpi se, pa će biti i čaja. (Uzme obje kave da im ponese.) Prvo njih da poslužim, dijete moje. (Vraća se i sad već radosnije leti. Kako i ne bi, sva je opasnost prošla: nije prosuo kave.) A sada mom derletu čaja.
- Kata: Pepi, moja je kava bez šećera, a danas sam htjela sa šećerom, magarče jedan!
- Ana: Pepi, moja je kava sa šećerom, a danas sam htjela bez šećera...
- Pepi: ... magarče jedan...

Ana: ... magarče jedan!
 Pepi: No, a što sam rekao? A vi zamijenite kave!
 Kata: Pepi!
 Ana: Pepi!!
 Pepi: (uleti da im zamijeni kave): Evo... evo, izvolite sa šećerom... izvolite bez šećera. (Već je vani.) Jesam li vam još potreban?
 Ana: Vragu ti duša treba!
 Pepi: Mogu li u ured?
 Kata: Po vodu za piće...
 Ana: ... pranje i umivanje!
 Mara: Tatice, ako bi htio...
 Pepi: Htio, htio...! Ja, dijete moje, ja ništa ne bih htio, ali ja sve moram! Moram!!
 Ana: Pepi!
 Kata: Ne deri se!
 Ana: Već po vodu!
 Mara: Pepi!
 Kata: Pepi!!
 Ana: Pepi!!!
 Kata: Podloži, Pepi!
 Ana: Pometi, Pepi!
 Kata: U ured idi, Pepi!
 Mara: Pepi!
 Kata: Pepi!!
 Ana: Pepi!!!

5.

Pepi: Pepi... (Prolomio se njegov očajnički krik, pa izleti iz kuće. Snužden, prepolovljen, razočaran hoda ulicom. Izbjegava i daje prolaza radnim ljudima, koji jure na posao i još bunovni tabanaju uz pokoji pozdrav. Mi njih ne vidimo, ali on po kojega i pozdravi i stalno im se sklanja s puta. Siluete ulica se mijenjaju kako kojom prodje sve dok ne stigne do staretinarnice. Zastane. Prodje, ali se vrati. Nešto ga privlači, zagleda se u izlog. Pojavi se poslovodja STARETINARNICE. Vidi kupca, hvali robu, naravno, pantomimom. Pepi se oduševi, pa je čak i na to zaboravio, da bi mogao zadocniti u ured.) Joj... divno...! Gledam samo...!

Poslovodja: Cipele?
 Pepi: Cipele
 Poslovodja: Žute?
 Pepi: Žute.
 Poslovodja: Žute cipele?
 Pepi: Žute cipele.
 Poslovodja: Divne, ne?

Pepi: Kako da ne!
 Poslovodja: A tek preimućstva!
 Pepi: Gdjegod prodjem, gdjegod dodjem...
 Poslovodja: ... sve oči zure u vas!
 Pepi: I lake su:
 Poslovodja: Ka pahuljice na nogama.
 Pepi: Moj san.
 Poslovodja: Oblaci pod nogama!
 Pepi: I ne prlja se.
 Poslovodja: Obrišu se o njih!
 Pepi: I samo pet?
 Poslovodja: Nove su petput pet!
 Pepi: I nitko da ih kupi?
 Poslovodja: Sujevjeran svijet!
 Pepi: A ni moljac ih neće.
 Poslovodja: Još ni on ih neće!
 Pepi: Slijep je svijet.
 Poslovodja: A ponos i ugled!
 Pepi: Ja ih moram! Ovamo s njima! (Broji novce.) Već novce brojim: jedan, dva, i tri i četiri, svega pet! Slijep je svijet! (Uzeo je cipele vezane uzicom i vješa ih o vrat. Naklone se jedno drugom, a Pepi razdražan i raspjevan podje. U nagloj promjeni svjetla, nestane poslovodje i staretinarnice.) Pet, pet, pet, a ponos i ugled...!

6.

Pepi (hoda i hoda, kojim čudom pojavi se natpis: EXPORT-IMPORT. Ni primjetio nije kako je brzo stigao pred svoj ured. A i kako bi pored tolike radosti, što je prviput u životu došao do para žutih cipelica!) Oh... još ni zadocnio nisam!
 Ruža (u prolazu vidi kako Pepi uživa u svojim cipelama): Skupe? Koliko komšija?
 Pepi: Pet, pet, pet, svega samo pet!
 Ruža: Uzdravlju ih nosio, obrazom se ponosio! (Ode dok za njom, lijepom i mladom, juri čovjek.)
 čovjek (stari ljubavnik juri i frče svoje prosjede brkove, a svo mu zanimanje i zabava, da se upadljivo zagleda u svaku iole mladu ženu. Jureći za Ružom, skoro se sudari s Pepijem. Stane kao ukopan pred Pepijem, pa pojuri. Nešto nesvakidašnje je primijetio: par žutih cipela. Dao se u bijeg, pozdravljajući, svojim šeširom dok ne nestane.)
 Pepi: A ni ne poznajem čovjeka... Divna je ova moja cigareta! (Gleda i njuši jedinu svoju cigaretu.) Pomisli, Pepi, ima ljudi koji dnevno dobijaju novaca za cijeli paklič!... Oho, oho...! Vrijeme je za ured!

- Pepi (ušao je u ured, i kao obično, prvi. Oгледа se. Cipele objesi. Dotle će aranžeri unijeti tri pisaa stola i stolice. Raznih boja, veličina i visine.) Kao i uvijek prvi sam stigao. I kao i uvijek, reći će da sam zadovoljno... Jako sam sretan. Kako malo treba čovjeku da bude sretan! A kakvim ga sitnicama unesreće! Žute cipele! Nikada ih još u životu nisam imao! A svega pet, pet, pet...! A da mojima kažem, petputa pet? Ne, ne, ne,, bilo bi: „Pepi, prevario si nas“! Ali bih imao uštedjevine za cigarete! Ne ne ne, ulovili bi me! (Ulazi Tomo. Neće prvo da vidi Pepija, već se još malo prošeće, zvižduka. Zvižduka Tomo, zvižduka i Pepi. Sad završe; Tomo čeka jutarnji pozdrav. Sve će ovo Pepi mehanički, dvadesetak godina ponavlja on ove riječi.) Dobro jutro...! Kako ste spavali? Kako žena, kako draga djeca i kako cijenjeni susjedi? A vi, da znadete samo, vrlo dobro izgledate, vrlo lijepo i vrlo ugodno...!
- Tomo (prijateljski će i milostivo): Zdravo, Pepi... (Pridje pisaaem stolu, Pepi mu namješta stolicu. Sjedne, sredjuje doručak po stolu, pripremi novine da uz doručak čita.) Tako...! Sada je sve u redu, Pepi, samo mi još čašu vode donesi.
- Pepi (i nadalje mehanički, sve se ovo već godinama ponavlja): Samo još čašu vode.
- Tomo: A potom prozore zatvori. Pepi.
- Pepi: Jer šiba već ova jesen.
- Tomo: Šiba a ja mirno hoću da doručkujem.
- Pepi: A ulična galama bi vam smetala kod čitanja.
- Tomo: Kao i tvoje primjedbe, Pepi. Ušuti već. Pepi.
- Pepi (ušutio je i uzmuvaao se, jer ne zna što bi kad mu već ni ovdje nije slobodno brbljati. A mora nešto. Pokazao bi već i nove cipele, pruži ruke prema njima, ali Tomo ne obraća pažnju, obred doručka je veličanstven, vrlo važan po njega. Pa se i on zagleda, ogladne gledajući, jer Tomi zazubice pucaju, čak i mlašće.) Vidite, ušutio sam.
- Tomo: Evo ti zalogaja, jer, čuj, ne volim da mi u usta gledaš.
- Pepi: Zbilja sam se zagledao.
- Tomo: Neka, neka, ali bar ne onda kad jedem... Evo ti još jedan zalogaj, jer još uvijek gledaš. Ovo dobro i dugo žvači jer nema više, pa ti gledao ili ne... Ne gledaj mi sada već i u zube!
- Pepi: Oprostite, zbilja gledam... Jest a termos...!
- Tomo: Jest...! Volim, brineš se o meni. Evo termosaa, evo i novaca i što brže to!
- Pepi: Rakije?

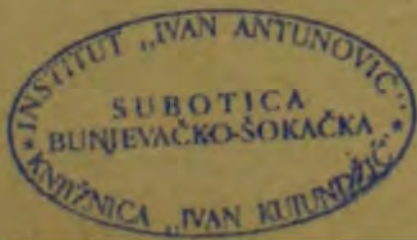
- Tomo:** Već sam usput. Danas ću špricer.
- Pepi:** Bijeloga i cigarete.
- Tomo:** Divan si, Pepi! Jest, i cigarete! *(Umjetnička je on duša, zahvalan je na svakom doživljaju.)* Halabrončder i poleti već!
- Pepi:** Letim već.
- Tomo:** Ako pitaju a ti njima: čaj!
- Pepi:** Čaj!
- Tomo:** No da... obećao sam ti čokanjče... Možda ga je Pepi nekom svojom gestom podsjetio, pa se u oduševljenju izlanuo. Ali se brzo ohladi i:) No neka, drugiput ćemo.
- Pepi:** Drugiput ćemo.
- Tomo:** Jer kad ja obećam...!
- Pepi:** Ne, ne, rado ću ja i ovako. *(Uz uzdah zakorakne, ali još uvijek čeka. Čeka i ne dočeka, pa vuče svoje korake, odlazi. Od nade živi, koja ga napušta.)*
- Tomo:** Ne, ne, čisti računi! I ja neću da te iskorišćavam kao šta to šef čini! No, idi već! Koliko samo pričaš, Pepi (...! Stoj! Usput vidi i toplomjer. Pred apotekom imaš onaj vrag, pa vidi koliko je stepeni. Da vidim slaže li se baš s ovim izvještajem u novinama.

8.

- Pavo** *(baš bane. Dvoje njih bi stali u normalnu stolicu, pa uzalud kamuflira taj nazovitur suknjastim hlačama. No sve ima svoje prednosti: iako se uvijek žuri, ne zamara se kao Tomo. A uvijek se žuri, jer je uvijek u zadocnjenju, I uvijek je zlovoljan, bilo da ga kiselina u stomaku muči ili što drugo nepredvidjeno. Pepi baš hoće da proleti pored njega, pa će, kao da mu to spada u službenu dužnost, zajedljivo i uz grimasu):* Pepi, Pepice...! Već bježiš s posla?
- Pepi:** Ne, ne! Laganim to koracima činim. *(I učini.)* A zašto se vi žurite, kad ste već i tako zadocnili?
- Tomo:** Da bi i danas kao juče...
- Pepi:** ... kako će sutra, tako je i prekjuče...!
- Pavo:** Pepi...!
- Pepi:** Dobro jutro, čika Pavo.
- Pavo:** Vidi ga, molim te! Sto mu i jedna godina, a ja sam čika Pavo za njega!
- Pepi:** Naime, to samo zato, što vas poštujem.
- Pavo:** Pepi, ti već zorom ujedaš čovjeka; Pepi, bit će po nosu!
- Tomo:** Pepi, ne boj se, neće biti po nosu, ali djavo da te već nosi! Idi već, požuri se...! *(Pepi ima komplicirani let.)*

- Pavo: A ti tako!
- Tomo: Da znaš samo, ne volim kad ga ponižavaš.
- Pavo: Ja njega...?
- Tomo: *(svestran je on: jede, čita novine, konverzira, a ne diže glavu)*: S ljudima se čovječno postupa. To i to samo zahtijevam i od tebe; ali da znaš samo, zahtijevam!
- Pavo: Baš zahtijevaš?
- Tomo: U ime čovjeka! Jer da znaš samo, ako treba, ja znam biti i grub. A nos je naročito osjetljiv kod nadmenih ljudi. Prema tome: ne ponizuj da ne budeš ponižen.
- Pavo: Zar ja ponizujem Pepija? A koga on najviše služi, koga on pokorno poslužuje!
- Tomo: Pavo, i krmci su osjetljivi po nosu! Pavo, Pavo, s ljudima ljudski razgovaraj!
- Pavo: Pa ded, ne poslužuje te?
- Tomo: Čini mi usluge. I ja bih njemu, da mi se pruži prilika.
- Pavo: A pošto te prilike nikada biti neće...!
- Tomo: Ništa ti na ovom svijetu nemoguće nije. A i dotle, ja mu nešto i dadnem.
- Pavo: Psu kosti.
- Tomo: Ti pak ni to.
- Pavo: I pas je više od njega tvojom zaslugom! Pas smije da zareži kad si mu i dao, a on ni to!
- Tomo: Dat ću i tebi, pa ti reži. Ali ću tebe da šibam.
- Pavo: Šibaj, ako se usudiš!
- Tomo: Ako treba i nogom ću te.
- Pavo: I nogom ded ako se usudiš!
- Tomo: Ja ljude poštujem, ali ti nisi čovjek. Tebe bih se usudio.
- Pavo: Usudi se de, ako se usudjuješ!
- Tomo: Ja volim ozbiljno završeni posao, a ne samo da šibnem.
- Pavo: A ti ozbiljno!
- Tomo: Vidiš da doručkujem.
- Pavo: Eh, baš nizašto nisi!
- Tomo: Opet ta kiselina u stomaku? Ona tebe jede, a ti nas. I, konačno, ja jedem, a ti sav smrdiš.
- Pavo: Ja to izvinjavam sebi!
- Tomo: *(najeo se, rukom obriše usta, otrese ruke; zašto da rubae umasti?)* Kuš, dragi...! Pepice dragi, no jesi li? I kakav je čaj?

- Pepi: Nažalost, ne znam, ali odlično miriše.
- Tomo: E, neka baš! (*Nategao je iz termos.*) Da znaš samo, zbilja je odličan!
- Pepi (*šta da se laže, rado bi i on otpio, makar gutljaja samo*): Baš odličan...?
- Tomo: Možeš mi vjerovati... Pa, evo... (*Ima čovjek slabih momenata pa pruži termos. Pepi se radosno mašio, ali je i njegov refleks dobar: po vazduhu je već grabio. Naime odlučio se, bolje da mu daje cigaretu.*) Ček!... Znaš, Pepi, ti bolje na, pa zapali.
- Pepi (*prima prepolovljenu cigaretu, ali oči ne može da skine s termos, pa mu se još i uzdah otme*): Oh, pa hvala...! A ovaj... da pomirišem samo... (*Hajde no, pružit će mu termos, ali čvrstom rukom.*) Oh... zbilja odličan...!
- Tomo: Rekoh...! (*Osjeća da bi popustio, pa mora ispiti naskap, da dalje ne bi mučio ni sebe ni Pepija.*) Odličan...! Oh...! Da si bar nešto prije, rekao... dao bih da okusiš bar! Vjeruj, dao bih: bogami, dao bih! Eto, takav sam.
- Pepi (*uzdahne cijelim tijelom, mora da je ipak malo razočaran*): Pa drugi put, ne?
- Tomo: Eto, časti mi, drugi put! Jesi li čuo, časti mi! (*Novo obećanje, pa novi osmijeh za nove nade. Sada će već naći vremena i za Pavu koji ih netremice promatra.*) Vidiš, a ovome je tu krivo što smo prijatelji.
- Pavo: Prijatelj se za stol posjedne, a ne baca mu se pod stol.
- Tomo: Ne bacam mu pod stol.
- Pavo: Otpadke mu daješ.
- Tomo: Ali dajem! Čuješ li? Dajem!
- Pavo: Ja bih mu više dao.
- Tomo: Nu, a što mu ne bi odmah?
- Pavo: A mogu li ja, a imam li ja?
- Tomo: Ono jest! No, eto, u pravu si: više je zaslužio. Ali eto, mora da pojedem. Takav sam, Pepi!
- Pavo (*opekao se, ali mu djavo ne da mira*): Sebi malo manje...!
- Tomo: A ti u korpu bacaš otpadke; bacaš, a ne daješ čovjeku.
- Pavo: Da mu ponudim, da ga ponizim?
- Tomo: Pa ded, ponizi ga! Pepi, ded, zaišti, molim te!
- Pavo (*naravno, Pepiju će*): Nije te sramota!
- Pepi: Ali, molim, ja...?
- Pavo: Čovjek pa prosi!
- Pepi: Ali molim, ne ja!
- Pavo: Pfuj, prost! (*Zgražujući se ode u drugu sobu.*)
- Tomo: Vidje li to! Pokvaren čovjek! Mnogo pokvaren. Da mogu dokazati, i mito prima. Vidim ja to!

Pepi: Prima?
 Tomo: Prima...! Jer otkud pokvaren stomak? Prejede se!
 Znači, ima! Previše ima!
 Pepi: Prejede se.
 Tomo: No, sad ovaj... pojedem i ja, mnogo mogu i ja,
 ali...! Ne, zar ne, ja to pred svijetom! Ja nemam što
 da tajim... Pokvaren čovjek!
 Pepi: I mito?
 Tomo: I mito. Pepi, i mito! Jer otkud nervoza? Mito! Znam
 ja: evo mita, ali evo i nervoze!
 Pepi: Daju mu? >
 Tomo: Budalo jedna! Kad daju, to nije mito! On ište, moj
 golubane, on zaište! Pokvaren! *(Dostojanstveno se raz-*
danilo, pa je vrijeme da već i šefovi stignu. I stigao
šej, u pratnji Pave dostojanstvenije ulazi negoli sunce
na prozore.) Dobro jutro, šefe.

11.

Pepi *(a nitko kukavnije ne bi poletio na svoje radno mjesto*
negoli što će on): Izvinite, izvinite... dobro jutro.
 Šef: Padabome, „Izvinite”, kad još uvijek ne radite. Pepi!
 Pepi: Oprostit ćete, ja sam se već i uputio.
 Šef: A povrh svega, još ste i zadocnili.
 Pepi: Oprostite, ali mislim da sam prvi stigao.
 Šef: Netko još može prvi doći, a da je ipak zadocnio.
 Tomo: Danas zbilja ni trenutka nije.
 Šef: Kad Pavo kaže da jeste, onda jeste! A pošto sam i
 ja vidio da jeste, onda pogotovo jeste!
 Tomo: Zapravo, moglo bi biti da jeste.
 Šef: Ne moglo, već tako jeste! Molim: sjedim na kavi,
 vidim Pepi još neće da udje, zablenuo se; iskapim već
 drugu ljutu, a Pepi se još i raspričao! Svi državni
 šarafi na svojim radnim mjestima, a on još uvijek
 sate merka! Treću sam kavu popio kad se odlučio da
 udje, treću, gospodo!
 Tomo: Pa onda, recimo, malo je zadocnio.
 Šef: Ali on se usudjuje misliti da je prvi stigao.
 Tomo: Jeste, sjećam se: ja sam već bio tu, pa je on došao.
 I nitko drugi prije njega, nitko! *(Naravno, da je Pavo*
sve ovo slušao iza prtvorenih vrata, ali su mu oči
tolika znatiželjne, da je glavu morao proturiti.)
 Šef: Ono što mi Pavo dojavio, to ja vjerujem.
 Tomo: Pavo, Pavo! *(Dok im Pavo prilazi:)* Taj čovjek samo
 laže! Slabo on vas služi. Otišao čovjek da popije čaj,
 pa eto kao da je zadocnio! A Pavo odmah pa tuži!
 Šef: To mu spada u resor!

- Tomo:** No, hajde, šefe, da niste šef, što biste mislili o tuži-
babama?
- Pavo:** Ja izvinjavam sebi!
- Šef:** On izvinjava sebi, jer on i dobro radi.
- Tomo:** A od svega toga najbolje umije da se tuži koliko
mnogo i još više radi!
- Šef:** A vi još i sada listate po novinama, pa čak i tu preda
mnom!
- Tomo:** Jer nema što da krijem! Niste li rekli, da ovih dana
treba da izadje ona uredba o onome djavlu...?
- Šef:** Točno!
- Tomo:** No vidite!
- Šef:** Dakle, izvinite. Ali što Pepi?
- Tomo:** On uradi i za Pavu.
- Pavo:** Za mene...?
- Tomo:** A juče onaj izvještaj?
- Pavo:** Ti nisi htio, a ja sam imao i druga posla!
- Šef:** Svi spasavate Pepija, a nije ni za što. (*Kažiprst se
ispružio sve do Tomina nosa.*) Zar mi niste i vi sami
žda samo dva! Jest, bome...! Pa će se rastrčati po
rekli!
- Pepi:** On...? Zar već i on?!
- Tomo:** Što rekoh ne porekoh! Ali, Pavo, jesi li ti za to, da
se Pepi izbaci?
- Pavo:** Nikada to nisam rekao!
- Tomo:** Znači, šefe, Pepi valja! A sada nam recite, zašto
onda ipak ne valja?
- Šef:** U redu netko treba da i ne valja. (*Ode.*)
- Pavo:** (*Tomu dok šef odlazi:*) Znaš, to već i radi izvještaja.
- Tomo:** Ne, ne! Ču li ti to, Pepi? Redukcija...!
- Pavo:** A po čemu odmah redukcija?
- Tomo:** Kritika pa redukcija!
- Pepi:** I baš ja...?
- Pavo:** Ne misliš valjda da ja? Jer Tomo ne dolazi u
obzir...
- Tomo:** ... jer Tomo više zna negoli što svjestan službenik
treba da zna!
- Pavo:** (*davno nije ujedao, zaželio se, a pružila mu se pri-
lika*): Raditi?
- Tomo:** Raditi samo Pepijev soj treba da zna.
- Pepi:** A, molim, a što onda vi treba da znate?
- Tomo:** Ono što službenik ne bi smio da znade! Naprimjer,
Pepi, ja znam i o, o, o...! (*Nedvojbeno, u Pavu je
upačio prste, pa bi se ovaj sklanjao.*)
- Pavo:** O... o... o meni...?
- Tomo:** Zapravo, ti si sitna riba. Ali i o tebi znam.
- Pavo:** Na znaš!

- Tomo: Znam, znam, znam...! Ali ti nećeš letjeti, jer ga ti izvještavaš i jer o tebe može obrisati i svoje prijave noge.
- Pavo: Šefove noge nisu prijave!
- Tomo: Znam, znam, i miris im znadeš!
- Pepi: Pa onda mislite, ja ću...?
- Tomo: Ti si, Pepi, dvorska budala. Bez tebe se može, može, drago dijete moje.
- Pepi: Može.
- Tomo: Pa i ne može! Pavo, ti mu otkucavaš, a sada je interes ureda u pitanju! Jer tko će raditi ako Pepi ode? Ne može to tako, ne može! Što ću ja, što ćeš ti? Jer što neću ja nećeš ti, zaboga, pa netko mora!
- Pavo: Jest, ono jest ko veliš! Zbilja ne bi smjelo. Izuzev, Pepi, ako je to zakon. Onda ti nema spasa! Jer zakon je zakon! Ali da znaš, ja ću baš sve preduzeti, baš sve!
- Pepi: On će srećom preduzeti sve, baš sve...! (Već sebi to govori ali je uzbudjen, pa mu se misli oglasile.) Kad je redukcija, a tko li će negoli ti, Pepi...? Bar da živ ne moram kući svojoj doći. Ali da i u rijeku hoću, moram im to najaviti... da se ne bi brinuli! A ipak se nadam da ću živ ostati... jer im samo živ mogu kruha spremiti.
- Tomo: (začešljava kosu, čas je u sredini dijeli čas sa strane. Ali čuje on, suosjećajući on. Baš zato ovako uzbudjen ne bi mogao raditi): Tužno je to, Pepi, ali što možemo?
- Pepi: Bit će opet: „Pepi, nizašto nisi: Pepi, ubio te bog magareći!“ Da, da, magareći! (Ali se u mucu dosjeti, pa se čak inati.) E, ne, e, da! Možda samo šamar, možda samo dva! Jest bome...! Pa će se rastrčati po rodbini i Pepi će ponovo biti uposlen! Jest, jest!
- Tomo: Vidi, bogati, tko bi i rekao, Pepi ima rodbinu!
- Pavo: Pa onda zapravo, Pepi je od nas još društveno najzaštićeniji!
- Pepi: Oh, ima još gdje trebaju Pepije!
- Tomo: (kako samo slatko grebe češljom glavu, serbi ga, uživa): His! On je zbilja hrabar... His...! Govori, govori, Pepi, slušam ja!
- Pavo: Divan si, Pepi!
- Pepi: Oh, i vi ćete još žaliti za mnom!
- Pavo: Bogami hoću, Pepi!
- Pepi: Bogami hoćete! Jer kad dodje redukcija, nema više zaštitnog zida, nema više Pepija!
- Pavo: Kako...?
- Tomo: Kako...?
- Pavo: Čuješ ti to, Tomo? Pa to je zbilja strašno!
- Tomo: Po tebe, Pavo, zbilja strašno! Ti si još uvijek zid preda mnom, jer ja znam, jer ja mnogo što znam!

- Pavo: Pa ovu nesreću, dragi brate Tomo, moramo sprije-
čiti!
- Tomo: Ja...? Da znaš samo, ja bih ga čak i zamijenio!
Ali se mene ne usudjuju; ne usudjuju, Pepi! Jer ja
znam, da maste prste, Pepi! Maste, Pepi!
- Pavo: Zar ja?
- Tomo: Maste, Pepi!
- Pepi: Maste?
- Tomo: I ovaj tu!
- Pavo: Čuj, ja ću tebe...!
- Pepi: A da im i ja kažem da maste?
- Tomo: Pepi, a što ćeš reći, kako maste?
- Pepi: Maste!
- Tomo: Nije to dosta reći, maste!
- Pepi: Pa kako maste?
- Tomo: Ali, zaboga, Pepi, toliko ipak ne! Jer što ću ja, bo-
lan, ako trojicu treba reducirati, ako četvoricu? No,
vidiš! Ja šutim, ali ja znam! I zato ću zadnji. Šef pa
ja! Je li tako, dragi Pavo?
- Pepi: Ali, milostivi gospodine Tomo, vi biste me mogli
spasiti!
- Tomo: Vidi ga nasrtljivca! Pa niste li rekli, gospodine Pepi,
da će biti svega šamar dva? Uostalom, ja sam dobar
čovjek, ali toliko ipak ne smijete željeti od mene!
Pepi, ne! Pepi, to zbilja nije prijateljska želja od vas!
- Pavo: Teško vama, Pepi!
- Pepi: Kako, molim?
- Pavo: Zar niste čuli, da vam govori „Vi“?

12.

- Organ *(ulazi bez kucanja. To njegovo pravo inače nije ni-
kakvim pravilnikom predviđeno). Zdravo, braćo,
zdravo, drugovi!*
- Pavo: Nisi kucao, brate.
- Tomo: I mnogo si uranio, brate.
- Pavo: A tek od deset primamo, brate.
- Tomo: Dakle, odstupi, brate!
- Organ: Lakše, braćo, lakše, drugovi! Nesporazum...! Ja sam
došao da odem, ali ne sam... Ja sam organ!
- Tomo: Veli, on je organ.
- Pavo: A po čemu da si organ?
- Tomo: Običan civil, a organ!
- Organ: Pita vas organ, da li je ovo Eksport-import?
- Tomo: Čitko piše, tko čitati umije.
- Pavo: Rekao bih, nepismen nije!
- Organ: E, netko će sa mnom!
- Tomo: S njime!

Pavo: S njime!
 Tomo: A koji?
 Pavo: I zašto?
 Organ: Jer je Eksport-import!
 Tomo: Jasno zbori.
 Pavo: Lijepo zbori.
 Tomo: Ali kako...?
 Pavo: Ali zašto...?
 Organ: Zašto...? Ne tiče me se. Kako...? Da hapsim!
 Tomo: Čujete li? Da hapsi!
 Pavo: Da hapsi!
 Organ: *(da ih uvjeri i zagrmi: reklo bi se, legitimira se):* A sada dosta...! *(Same im se noge skupile, kičme preklopile.)* De, potrči po šefa, da ne pričamo mnogo za službena vrijeme!
 Tomo: *(Pavi):* Zbilja organ!
 Pavo: Zbilja službeno!
 Tomo: *(istovremeno pokažu na šefova vrata. Nije li to podsvjesna želja da nevolja udari na tu stranu?)* Da ne gubimo vrijeme.
 Pavo: Pramac...
 Tomo: ... ona soba!
 Organ: E, hvala vam, braćo! *(I ode. Nešto je za njim ostalo, nešto još neodređeno. Da se samo ne iščauri u nemir!)*

13.

Tomo: A što mu ne reče, „I drugi put, brate“?
 Pavo: Doći će vrag...
 Tomo: ... i nepozvat!
 Pavo: Znači, hapsi.
 Tomo: A što ne reče odmah i to: koga?
 Pepi: Mislite, šefa?
 Pavo: Pepi misli da šefa!
 Tomo: Ono jest, u šefovu je sobu ušao.
 Pavo: Ali samo ušao!
 Tomo: Da hapsi, moj golube!
 Pavo: Ja ne znam, ja ništa ne znam!
 Tomo: Ni to da će trebati novi šef?
 Pavo: A taj svako može biti, samo ti ne!
 Tomo: Vidi, molim te, ti ćeš valjda?
 Pavo: Ja sam najstariji i najbolje upućen u poslove i poslovanja našega odjeljenja.
 Tomo: A...! Upućen...? E, e, e, e, to onda reci ovome organu!
 Pavo: Molim, ne sumnjiči! Tu je sad samo to u pitanju, hoću li ja biti šef ili pak ti.

Tomo: No, Pepi, tko od nas dvojice treba da bude šef? No, Pepi?
Pepi: Pa to je bar jasno, ne, zar ne? (*S puno razumijevanja se obratio Pavi, a sada već Tomi tumači*): Ne, zar ne, gospodine Tomo?
Tomo: Ali tko, Pepi, tko?
Pavo: No hajde, samo hrabro, Pepi, samo iskreno Pepi! Uostalom da znaš ja već imam i neka obećanja.
Tomo: Ni brige ti, Pepi, ja i veze! (*Pavi prkosi:*) Jest, jest, ja, ja, ja...!

14.

Šef (*baš ulazi s organom. Stane i pokazuje na Tomu. Istom intonacijom kao što je i Tomo intonirao*): Jest, jest, on, on, on...!
Organ: On...?
Tomo: Ja...?
Šef: Vi!
Pavo: Baš ti!
Tomo: I samo ja...?
Organ: Podjimo mi!
Tomo: Ja i vi?
Organ: Samo mi!
Šef: Molimo.
Pavo: Prosimo.
Organ: Izvolimo.
Tomo: Ja onda idem s njime.
Šef: Budite ljubazni...
Pavo: ... i podjite s njime!
Tomo: I čim budem mogao, vratit ću se bez njega.
Šef: Svakako bez njega!
Pavo: Bez njega!
Tomo: Pa onda polazim s njime.
Organ: A ja iza njega! (*Odu.*)

15.

Šef: On je pošao s njime, a ne ja...!
Pavo: I ne ja...!
Pepi: Baš mora...?
Šef: Mora.
Pavo: Mora.
Troje (*kao odjek*): Mora, mora, mora...!
Pepi (*pojava organa njega nije mnogo uzбудila, ali njegov odlazak s Tomom budi u njemu nade i osmjeh na obrazima*): Ja mislim, tu redukcije više biti neće!
Šef: Ali kako, Pepi?

Pepi: Velim, lišen je slobode!
 Pavo: Zbilja lišen?
 Šef: Lišen.
 Pavo: A kako lišen?
 Šef: Lišen! Zar to nije dosta?
 Pepi: I previše.
 Pavo: Ali zašto?
 Pepi: I previše.
 Pavo: Ali zašto?
 Pepi: Nije dobro biti previše znatiželjan.
 Šef: Nije.
 Pavo: ... Baš ode?
 Šef: Ode.
 Pavo: Da se vrati.
 Šef: Tko će to znati!
 Pepi: Danas ćemo o njemu misliti.
 Šef: O njemu.
 Pavo: O njemu.
 Pepi: Za sebe se brinuti.
 Šef: Brinuti.
 Pavo: Brinuti!

16.

Pepi (kad vidi da Pavo vadi maramicu): A čemu maramica?
 Pavo: Neki mi je djavo da bih zaplakao.
 Šef (odmah i on vadi maramicu): Tako se bojite?
 Pepi: Kažite, bogu hvala što niste vi.
 Pavo: A zašto ja?
 Šef: Ili ja!
 Pepi: Samo zato velim, što bi on zaplakao.
 Pavo: Ja sam čovjek, a ne bezosjećajna budala!
 Pepi: A što biste vi čovječe, da oni znaju da ste za Tomom skoro zaplakali?
 Šef (sklanja maramicu): Jest, Pavo, to nije dobro!
 Pavo: Pa i ne bih zaplakao. Ali je red da se tako kaže.
 Pepi: A što je s bezosjećajnom budalom?
 Pavo (izvinjava se): Sebe sam ja, Pepi, žalio.
 Pepi: Jest, jest, sebe žaliti je najdublje osjećanje!
 Šef (sa stolice, koje su bile postavljene uzduž rampe za vrijeme odavanja počasti pokojniku Tomi, sidje i još se jednom nakloni sjenama svoga kolege): Siromah naš Tomo.
 Pepi: Mislite da je mastio prste?
 Pavo: O mrtvima ili lijepo ili ništa.
 Šef (Pavi): Bez uzbudjenja, bez uzbudjenja! (Pepiju će odgovoriti): Para dvije su kod njega bile u pitanju, para dvije.

- Pepi: Sitna riba?
 Šef: Sitna.
 Pepi: Čaj dva dnevno?
 Šef: Ali nikada zaiskao nije!
 Pavo: Onda da ni ne popunimo njegovo mjesto.
 Šef: Jest...! Ali redukcija...?
 Pepi: Nje neće biti!
 Šef: A kako to...?
 Pavo: A zašto to...?
 Pepi: Jer ima i krupna riba, jer ima tko je i zaiskao.
 Šef: Pepi!
 Pavo: Pepi!!
 Pepi: Ja nisam kriv. Tomo mi je to ostavio kao u neko naslijedje.
 Pavo: Tomo je sklon laži!
 Šef: Točno! Ali ne tako o njemu, Pavo, ne... Eto, volio je da preuveličava.
 Pavo: Da se našali.
 Šef: Jest, da se našali.
 Pepi: A redukcija...?
 Šef: No da... no da...! Dok je on tamo, nje neće biti... Zbilja ga svi žalimo.
 Pavo: Ali neka je to strogo medju nama rečeno!
 Šef: Ali dok se povrati, i njemu ćemo reći.
 Pavo: Jer on treba da zna da smo ga žalili.
 Pepi: Dakle, redukcija je stavljena van zakona!
 Šef: Suspendirano, recimo.
 Pepi: Samo...? No, bolje išta negoli ništa... Nego onaj organ...!
 Šef: Suze u očima!
 Pavo: Dvije suze!
 Šef: Organske suze, vrijedne li suze...!
 Pepi: *(najprije gestama protestira i niječe):* Niti ga stvorio, niti ga rodio, a ima veća prava i od oca i od majke: zatvara čovjeka! Nije bilo suza!
 Šef: Pepi, zaboga!
 Pavo: Da tko čuje, zaboga!
 Šef: Pepi, zločesti se ljudi moraju naučiti pameti!
 Pavo: U zatvor s njima, u zatvor...!
 Pepi: Jeste li već bili u zatvoru?
 Šef: Pepi, ti sumnjičiš!
 Pavo: Pepi, ti se prijetiš!
 Pepi: Velim samo, ja znam što je zatvor.
 Pavo: *(razdragano, jer ima što da referira):* Jesam li rekao, kriminalac!
 Pepi: *(Pošto je Pavo upačio prst u njega, uhvati ga za prste i svuče mu ruku):* Sedam dana u pukovskom zatvoru.
 Pavo: Oprosti.

Šef: A kako, Pepi?
Pepi: Govorio sam, da narednik prima mito.
Pavo: A nije primao.
Pepi: Primao je, ali ja nisam trebao govoriti.
Šef: Da ovo opet nije neka aluzija?
Pepi: Nije. Samo nepravilan slučaj.
Pavo: Pepi, ti već otvoreno sumnjičiš!
Šef: Optužuje čak!
Pepi: Ama ne! Velim samo, vi ste se svadjali s Tomom, a ne ja. To zbog povjesne istine.
Pavo (*iako je šef prisutan, pun duše se opravdava*): Pepi, ja se moram s nekim svadjati, takva mi je narav, takva mi je ćud! Ili, eto, možda se i volim svadjati!
Pepi: Zbog stomaka to?
Pavo: Zbog nečega već jeste. Drugi se karta, a ja se svadjam.
Šef: Pepi, da se zna: ja nisam lanuo! A netko jeste!
Pavo: Ali da smo načisto: da on nije u zatvor, Pepi bi na redukciju!
Pepi: Onda hvala bogu što je u zatvor!
Šef: Pepi, ne!
Pavo: Pepi, ti si pokvarenjak!
Pepi: Oprostite, zar vi ne biste isto to pomislili?
Pavo: Šefovi nemaju potrebe da tako misle!
Pepi: I šefovi su najprije bili ljudi, pa Pepi, pa Pavo, pa tek onda šefovi!

17.

Šef (*staležu je nanijeta uvreda*): U čaši je prepunjena mjera! (*Dotrči do svog stola, lupi tri puta dlan o dlan, skup zauzme vičan stav „mirno“.*) Otvaram radni sastanak...! Pepiju se mora priznati da umije raditi, Pepiju se mora priznati i da radi...
Pavo: ... ali nam svojom primitivnošću krnji ugled!
Šef: ... i zato predlažem...!
Pavo: Prijedlog prihvaćam, za prijedlog glasam!
Pepi ... (*Pala je osuda, sklupča se čovjek u svojim jadima.*) Eto, prviput su sa mnom govorili kao s čovjekom, a ono opet redukcija na pomolu... Ali zašto, pobogu, ljudi...?
Šef: Nažalost, ne umijete se prilagoditi sredini i svome položaju.
Pavo (*povjerljivo šefu*): Glup je, ne shvaća!
Pepi: Ama, shvaćam ja, braćo i drugovi, ali shvatite i vi: u očajanju čovjek i to prolane: da maste prste!
Šef (*svijestan da je on bez argumenata*): A ja pokažem prste, a oni suhi!

- Pepi: A ja do direktora?
 Šef: A ja, da je sve to samo zato, što je redukcija?
 Pepi: U pravu ste, tropa sam!
 Pavo: Tropa...
 Šef: Tropa, tropa, tropa...! Hahahaha! (U svome oduševljenju prileti vješalici i zadovoljan se poigrava sa cipelama, zanjiše ih. Pa još jednom. Pa ukopan stane i ustukne. Pa se okameni. Već i ruke diže da se odbrani od cipela, od para žutih cipela koje u punom sjaju privlače poglede. Prostenje:) Ljudi...! Cipele...!
- Pepi: Jašta, cipele.
 Pavo: Žuta cipele.
 Pepi: Žute cipele.
 Šef: A zašto baš žute cipele...?!
 Pepi (ogorčen nezainteresirano već): Jer su ih žuto obojili.
 Pavo: I žuto baš?
 Šef: I ove baš?
 Pavo: Možda ih organ zaboravio?
 Šef: Ne ne, nije! Uvjeren sam da se nije izuvao.
 Pavo: Jest, ono još uvijek čujem... (Imitira bat cipela.) Bat, bat, bat...! I kad je došao i kad je pošao! Bat, bat, bat...!
- Šef i Pavo (u koru): Jest...! Organ ni nema prava da ih nosi!
 Šef: Pa čije su onda?!
 Pavo: Pepi, vaše su!
 Pepi (on ne vidi nastale promjene, svoju brigu brine): Zbilja, ipak sam ja sretan čovjek! Da im već nije otkazano, onda bi mi sada zbog žutih cipela.
- Šef (Pepi nije vičan lijepim riječima, pa će ove samo proletjeti pored njegovih inače dobro načuljenih ušiju): Jeste li mi rekli nešto, dragi Pepi?
 Pepi: Oprostite, pet, pet, pet je bilo...!
 Šef: Meni je, Pepi, neobično milo...
 Pavo: Dugo ih i sretno nosio...!
 Šef: Na našu sreću i zadovoljstvo...!
 Pavo (šefu): Naš dragi Pepi ima žute cipele!
 Pepi (s ispadom već): Pa imam, pa imam, proklet bio, pa imam! I sada mi dozvolite da se udaljim.
 Šef (isprepriječi se) Ali ne! Ama, kuda?
 Pavo: I zašto?
 Pepi: Da završim taj vaš izvještaj, dragi kolega!
 Šef: Ne...! To ne...!
 Pepi: Zar već ni to ne...?
 Šef: Kako ste se samo usudili da tudji posao radite!
 Pepi: A kako bih se usudio, da ne uradim? Uostalom, oprostite, i cijelo čokanjče mi je obećao.

Šef: Da će platiti?
 Pepi: Da će platiti.
 Šef: Pa to je infamno!
 Pepi: Ama, ne, ne...! Godinama mi već obećava, ne brinite, neće!
 Šef: Ljutim se. Pogledajte, vidite li, ljutim se!
 Pepi: Ali, znate, ja tako volim kad mi nešto obećaju. Onda se danima mogu nadati, sve do novog obećanja! Eto, ja u tome uživam; eto, kao Pavo u svadji, kao drugi kad prste maste.
 Pavo: Ja bih zbilja platio, šefe.
 Šef: No, volio bih vidjeti da mu ne platite! *(Svečano će):* Pepi, vama su tu mnoge nepravde nanesene; Pepi, ne brinite, dobit ćete zadovoljštinu! Ama... infamno, infamno...! I to su mi govorili e vama, da ste vi običan parazit...
 Pepi: ... samokritički ću se osvrnuti...
 Šef: ... i da zadocnjavate...!
 Pepi: Ako slučajno budem dobio kakvo drugo namještenje, vjerujte, popraviti ću se. Potruditi ću se. Znae ja volim raditi, jer da ne volim, mene bi otjerali od kuće. *(Zašmrče.)*

18

Šef: Pepi, muškarac ne plače.
 Pavo: Dobro mu je srce, duša je od čovjeka...! *(Vidi da se dovoljno zatrčavao, vidi da će se Pepi rehabilitovati, osjeća da je vrijeme da mu pridobije simpatije ili bar da ga milost ne mimoidje.)* Znaš, Pepice, zadnjih dana mi je stomak nemiran. I znam da sam nepodnošljiv. Ali tebe volim.
 Šef: Stidite se, družo Pavo! Nezakonito ste razmetljivi!
 Pavo: Oprostite, nespornazum. Nisam rekao da ga više volim i od vas.
 Šef: Tako već, da! *(Opet će svečano):* Pepi, ja sada želim s vama govoriti kao šef! Ako smo do sada kao prijatelji govorili, sada želim kao šef...! Prvo i prvo... *(Pogled mu pao opet na par žutih cipela.)* Zbilja su vam lijepe te žute cipele, i dobro vam pristaju! I nikome dostojnije negoli vama!
 Pavo: I kao krojene za velike ljude, na velike noge!
 Šef: *(dosta mu druge violine):* Ne upličite se...! Dakle, dragi kolega Petre...!
 Pepi: *(A što je pak ovo, kakva mu sada opasnost prijeti?)* Kako...? Petre...? Petre...?
 Šef: Petre! Dakle, dragi moj kolega Petre, uslišite moju zapovijest, i zauzmite mjesto onoga tipa!

Pavo: Tipa!
 Pepi: Tip? Tip?
 Pavo: Tip!
 Pepi: A kad se povrati taj tip?
 Šef: Tip će na vaše mjesto.
 Pepi: Jest, tip će na moje mjesto.
 Pavo: *(pa neka izvini šef, ali se ni on ne može suzdržati):*
 Vanredno, vanredno, čestitam, dragi naš šefe!
 Šef: *(polaskalo mu je, pa će zamjerka biti ublažena):*
 Ali vama zamjeram! Da, da! Kako vidite, vaši su izvještaji, dragi kolega Pavo, bili vrlo, vrlo manjkavi!
 Pavo: Oprostite, pa zar taj tip Tomo, to baš nije ništa?!
 Šef: To vam je jedini uspjeh! Ali zar ja prvi treba da primijetim tako sudbonosne pojave, kao ovaj par žutih cipela?
 Pavo: Ukor primam k srcu, a vi moje kajanje.
 Šef: Primam!... Ali ne uplićite se svakičas, molim vas lijepo! *(Prileti svome stolu, najsvječanijim tonom dobrog oratora:)* Dakle, dragi prijatelju Petre, ja sam svijestan da ste vi svijesni. I zato, i u buduće, vaše sumnje treba da su i moje sumnje, zapravo sumnje ureda. Sumnje, sramote, kradje i bogtepita kakve prilike i neprilike, sramote ne samo mene, ne samo ured, već i vas! A toga pak ne smije biti! *(Održao je svoju pristupnu besjedu u novonastalu situaciju, pruži mu ruku i čvrsto stišće mlahovu ruku gospodara para žutih cipela. A kada se i Pavo htio uključiti u ovo prijateljstvo i oduševljen pružao i svoje ruke, sudari se s tako neprijatnim pogledom šefa, da se ošamutio i povukao.)* Vidi, molim te! I zapravo, zašto vi tu prislušujete naš razgovor? Zar ne vidite, zar ne čujete kakvi se tu važni razgovori vode, kakvi se tu životni problemi rješavaju!
 Pavo: Da se udaljim, molit ću lijepo?
 Šef: Pa zar još uvijek dvoumite?

19.

Ivan: *(Pavo se povlači poslije izgubljene bitke, a u to uleti dobro uštimanim ponašanjem i glasom):* Ali sada je već dosta, ali sada je već i previše, dragi šefe! Ovoga Pepija mi je već zbilja previše! Ako vi nećete, ako je vama ispod časti, dozvolite da ga ja vrhom desne cipele pogodim u takvo mjesto...
 Šef: ... gdje on ima više pameti negoli vi u glavi! Napolje! Napolje! *(Vidi neugodna iznenadjenja! Zgrabi Ivana za šiju i dovukao ga do izlaza.)* Prvoga se javite po platu i da vas više tu ne vidim kako nam smrdite svojom lijenošću!

Pavo: I neznanjem!
Šef: Jest, i neznanjem! Napolje, napolje! (Zamahnuo je vrhom desne cipele za njim, iako je već nestao.) Jeste li čuli, molim vas! On ili moj prijatelj Petar! Ha! Haha! (To nije smijeh, već usklik.)
Pavo: Ha! Haha!
Šef: Ha!!! (Obriše ruku o ruke, opraši ih, pa uzme Pepija pod ruku!) Hajdemo, dragi prijatelju Petre... Pavo...!
Pavo: Oprostite, ja ću odmah na svoj posao.
Šef: (odlazi sa svojim dragim prijateljem.)

20.

Pavo (klanja im se sa potrebnim strahopoštovanjem, a s još većim prilazi paru žutih cipela, koje su osvjetljene kao svetište. Nakloni im se i podje na svoj posao.)

ZAVJESA

Kostim Pepia iz trećeg čina

II ČIN

Pavo je ugrabio Pepija ispred šefa i sada kaska uz njega. Ipak mu se nepristojnost omakla, hodao je s desne strane tako ugledne osobe kao što je Pepi. Zbunjen odskoči i prepusti desnu stranu doličnijemu.

1.

- Pavo: Oh, oprost, molim te...!
Pepi: Kako...?
Pavo: Zaboravio sam se.
Šef (pojavi se i sav očajan mlatara rukama, što i njega nisu povelili.):
Pavo: Šef!
Šef: Ali, dragi moj Petre, i ja bih s tobom!
Pepi (dobro su poodmakli, ali je ipak dopro do njega glas vapijućega): Kako?
Pavo: Zaboravili smo šefa u uredu.
Pepi: Pa?
Pavo: Pita, može li s nama.
Pepi: Može.
Pavo (dovikne šefu): Može! Rekao je, može!
Šef (dotrčao je zadihano): Hvala.
Pepi: Kako?
Pavo: Rekao je, hvala.
Pepi: Može.
Šef (idu, idu; ukorak hodaju dvoje zadovoljnih i sav smušeni Pepi. On hoda kao u polusnu, ne shvaća zbivanja. Razmišlja, ali se ne dosjeća. Zastane, oči zakačio u nebo, kao da se ipak nešto razbistrava pred njim. I baš su ga onda zbunili: jedan jednu, drugi drugu cipelu gladi): Divne cipele!
Pavo: Žute cipele!
Šef: Kakve samo njemu doliče!
Pepi: Jest, zapravo, jest...! I uzgred, vi na onu stranu polazite.
Šef: Ono jest da jest, ali da te malo otpratimo. Zar ne, dragi kolega Pavo?
Pavo: Baš tako i ja mislim, dragi gospodine šefe!
Šef: I nadam se, ne smetamo.
Pavo: Baš se i ja tome nadam.
Pepi (pokori se sili): Vaša volja je meni zapovijed.
Šef (Pavu će): A mogli bismo mu i trebati!
Pavo: A mogli bismo mu i pomoći!
Šef: A mogli bismo mu i poslužiti!
Pepi (pa ipak sada već stane kao zakopan, spreman da sprovede svoju volju da ostane sam, da bi mogao o

svemu da razmisli i oslobodi sve većega straha od njih i od samoga sebe): E, ako i jeste, ali smo se sada već dopratili!

Šef: *(upućuje Pava da ih ostavi nasamo):* A sad ću još korak dva ja s njime!

Pavo: A korak tri ja za vama!

Pepi: Ama, ljudi ko ljudi, ja moram u potjeru za namirnicama!

Šef: Eto, trebamo ti!

Pavo: Na raspoloženju smo ti!

Pepi: Ali ja ću po obična sitna jaja!

Šef *(izdaje zapovijest Pavu):* Pavo, u VELIKI MAGAZIN!

Pavo: U bakalnicu se ide po to!

Pepi: Ali ja...!

Šef: Znam ja...!

Pavo: Jaja...!

Šef: Ovelika!

Pavo: Povelika!

Šef: Svi za jednoga!

Pavo: Svi za miloga!

Oboje *(jedno drugom u oči):* I on će za nas...!

2.

Pavo: Stoj...! *(Zaustavi ih, jer se nedaleko spustila tabla s natpisom: BAKALNICA.)* Dozvolite, da ja budem vodič!!... Tu smo. Prva stanica: BAKALNICA!

Šef: Prva stanica: BAKALNICA!

Pepi: Nema šta, BAKALNICA!

Kor *(masa u istim i sivim ogrtačima, a koracima marioneta prilaze Bakalnici i prije njih stanu u red.)*

Pepi: Gledajte, koliki red; staricu gledajte, a koliki red!

Pavo *(nije shvatio sentimentalno raspoloženje Pepija, pa kako za svaki slučaj raspolaže i tonom izvršnog organa, podvikne):* Zar opet red i zašto red...?! *(Njegovo negodovanje izaziva ljude. U plašt zaogrnutu lica sve do očiju i prkosno se prse. A njemu se pričini da čak i bezobrazno!)*... I gle te bezobrazne poglede!

Šef: Čak protudržavne!

Pavo: Čak nenarodne! Ču li ti to, narode? Nendarodne!

Pepi: Ne, ama ne...! Krivo ne shvatite! Ima jaja, zato je red...!

Jedna *(plašt se spustio čim je on tako progovorio):* Nisu skupa, zato red!

Druga: Rijetko ima, zato red!

Treća: Svakom treba, zato red!

Pepi: Jaja, ne...?

Jedna: Trebaju, ne...?

Druga: Svakome, zar ne...?

- Treća: Ali red je, zar ne...?
- Pavo: Red, red..... ali zašto odmah red...!
- Kor: Hmhmhmhm... (Zaogrnu se u plašt; zatvori se čovjek pred neljudima. Ako drugo i neće, zamrmlja.)
- Šef: Mir! Ne mrmljaj!
- Pavo: Ne mrdaj!
- Šef: Jer ovakav red je nered!
- Pavo: I neka se narod skloni!
- Šef: Jer Pepiju je žurno!
- Pepi: Ama, ne...!
- Pavo: Ama, da...! Šef to zna...!
- Šef (koru će): Ako vi jeste, Pepi nije danguba...!
- Kor: Khmkhmkhmkhm...! (Više je to ruganje negoli prijetnja, no to je to što šef i Pavo ne razlikuju, jer ih ne poznaju.)
- Pepi: Ama ne, ama ne...! Smiri se, narode...! (Kad im on prilazi, otkrave se i poslušaju, razumiju njegov govor, njihov govor.) Kod kuće se raduju ako me ne vide... Vjerujte...!
- Šef: Ne može to tako, Pepi!
- Pavo: U interesu njenom mi to, Pepi!
- Šef: Razlaz!
- Pavo: Ili s puta!
- Šef: S puta, s puta, s puta!
- Pavo: Ne ponavljam po sto puta!
- Kor (okrenu se licem prema njima, bez riječi, s puno prijetnje zakorače prema njima, dotjeraju ih do ruba rampe.)
- Šef (ne bez straha): Prijete li se, prosudi!
- Pavo: Ako ste ljudi, ne budite ludi!
- Šef: Nerazumni ljudi! (Pepi je priklješten među njih. Dosjeti se i dograbi jednu cipelu, a Pavo drugu i upače u kor.) Natrag! Vidite li ovo...!
- Pavo: Natrag! Zna li za ovo...!
- Šef: A znate li sad tko smo...?
- Pavo: Za red smo, za poredak smo...!
- Šef: Mi moramo!
- Pavo: Mi trebamo!
- Kor (cipeli se ipak ne bi htjeli oduprijeti, pa se mirno povlače, korak po korak, ostave prolaz za Pepija u bakalnicu!)
- Jedna: Oni moraju.
- Druga: Oni trebaju.
- Treća: Njima se žuri!
- Prva: Njih čekaju.
- Kor: Čekaju, čekaju, čekaju...!
- Pepi: Ali zaboga, ja kao i vi...!!!
- Jedna: Ti kao mi?
- Druga: Ti si ti!
- Treća: Vi ste vi!

Prva: Mi smo mi!
 Druga: Dodjite.
 Treća: Prodjite!
 Prva: Udjite!
 Kor: On mora, mora, mora...!
 Šef: Jer on ženu ima...!
 Kor: Zbilja...? On mora, mora, mora...! (Ne baš bez straha njih trojica prodju u bakalnicu)... Mora, mora, mora... jer on ženu ima...!
 Jedna: Šteta njega.
 Druga: On je dobar.
 Treća: Sluge kvare...
 Jedna: ... nas sramote...
 Druga: ... njega muče...
 Treća: ... ove psine...!
 Kor: Rod im sraman, nakote se, dobro žive. Upamtj ih, rode, upamtj ih, sine...!
 Pepi (vraća se s paketićima i na sve strane se klanja i zahvaljuje, izvinjava)... Hvala... hvala... hvala...!
 Jedna: Rekao je, hvala.
 Kor: Hvala mu na hvala...!
 Šef: Bestraga vam hvala...!

3.

Pepi (nesretan je, hoda kao sužani medju čuvarima. Natpisa nestane, a marionete se povuku. Iznenada stane i kao ukopan): Stoj...! Ja mislim, sada već mogu i sam!
 Pavo: Do kuće ga pratimo!
 Šef: Sve do kućna praga!
 Pepi: To već ne! Moram sam! Dakle, oprostite!
 Šef: A tebi hvala, što si dozvolio da ti pomognemo.
 Pavo: I pozdravi svoje, dragi Petre.
 Pepi (klanjajući se povlači od njih.)
 Šef (stoje u jednom mjestu i klanjaju mu se. Dosjeti se): Stoj! (Pepi se sledi, okameni i stane. Pritrči mu i pruža ruku.) Pardon... da se oprostimo!
 Pepi (olakne mu): Da se oprostimo.
 Pavo (pritrči i on): Zbilja da se oprostimo! (Ali mu šef ne da da pridje.)
 Pepi: A sad smo se zbilja oprostili i da ste zdravo. (Zakorakne, zastane, obazire se. Strah ga da mu opet ne pridju, pa se daje u bijeg. Zadihan, nesretan stane, Briše znojno čelo. Ostao je konačno sam sa stotinama svojih muka. I sa strahom da ga možda uhode)... Joj, Pepi, joj...! Joj, Pepi, teško tebi! Da ti je samo znati što ti ovi spremaju! Jer kad je već i Pepi Petar, tu nešto nije u redu!... (Kreće, hoda, ide kući.) Stoj...! Čuj, Pepi, ovi će te strpati u zatvor, zato

oni lijepo s tobom!... Ama, ama, požuri ti: zatvor će tek da dodje, a čuvaj se ti sad onih tvojih po kući!... Reći ću im, da je bio preveliki red pred bakalnicom! Da!... Uh...! Odmah sam kod kuće! Ja se, zapravo, bojim ući, jako bojim...! Jer kako će, jer što će sa mnom...? Ded, da ja prvo po običaju provirim kroz prozore, da vidim kakvo me raspoloženje očekuje... jer biti oprezan znači, ne biti iznenadjen kišom riječi ili ruku...! Pepi oprez...!

4.

- Ana: *(Pepi se skrio, jer je Ana s Marom nosila korpu ugljena kroz dvorište. Penju se po stepenicama, ulaze u kuhinju. Kata je zauzeta oko štednjaka, Bakće oko ručka)... I baš nitko mlađji nego ja...?!*
- Mara: A hoću li sama?
- Kata: Treba vam cijela sljepačka godina dok ne donesete korpu ugljena iz podruma, a vatra će da se ugasi!
- Ana: Još ne znam letjeti!
- Mara: Čudi me.
- Ana: A što se imaš tome čuditi!
- Mara: Jer svaka vještica znade.
- Ana: A ti to ko svojoj rodjenoj baki! Lijepo, baš lijepo...! Od jutra do mraka vam radim...
- Kata: ... pronalazite posla za Pepija!
- Ana: Pa netko ga mora držati u šakama! A i poradim nešto! I to da znaš, iz čisto dobre volje!
- Kata: A on iz čisto dobre volje tu radi da poradi, u uredu radi da zaradi; tu nas sluša, tamo mu se zapovijeda...
- Ana: Vidim, ruke mu još uvijek nisu otpale..
- Mara: Ni vama, što smo tu korpu donijele!
- Ana: Bezobrazna si!
- Mara: Bakice, ako ovako nastavite, zbilja ću biti!
- Ana: Ha! kćerka ti je, a prijeti nam se!
- Mara: Samo vama, bakice; bog vas već poželio, bakice!
- Ana: Je li čuješ ti, nekćeri moja, kako mi unuča govori!
- Kata: Vi se vašoj baki niste samo prijetili.
- Ana: Pa zar da i ona sa mnom tako...? Oh, ljudi neljudi!
- Mara: A kako tek vi s Pepicom, je li to ljudi ili neljudi!
- Ana: Ama, zaboga, djeco moja draga... jesam li ja vama što ružnoga rekla? Razgovaramo se, Ne? I kažem, eto, da bi Pepica mogao bar pokatkad da se malo bolje požuri iz ureda!
- Kata: Da bi nas kod kuće što prije smijenio u poslu.
- Ana: No, no, no, ako ćete vi Pepici baš sve po volji, nemojte se onda čuditi ako se oda piću, kartama ili čak...! Da, da! Muškarce treba poznavati! Da, da!
- Mara: Kaži, mama, molim te. Pepica još nikada nije pokušao da pokupi svoje prnje po kući?

Kata: Kako to, pokupi?
 Ana: I zašto da pokupi?
 Mara: Da pobjegne od nas!
 Ana: Da te bog sačuva, da ga navedeš na takvu pomisao!
 Kata: Zavrijedio bi čovječniju sudbinu od nas ovakove tri.
 Ana: Umukni...! I jesmo li se tu skupile da jadikujemo nad Pepijevom sudbinom ili da ručak spremamo? I nad kime to jadikujemo? Je li on uopće čovjek, je li on uopće muško...?!
 Kata: Dodje mi da mu kažem: idi, ima svijeta koji bi i tebe poštivao!
 Ana: Ih... Da ga nije bilo, ne bi nas sramotio! I ne bi djevojku momak napustio.
 Mara: Što me ovakav momak napustio, hvala bogu!
 Kata: Nažalost, ti se boljega nećeš domoći.
 Mara: Zato što vidi tebe, zato što čuje baku!
 Ana: Mene, zar mene...? Ošamari je, molim te! Joj, dijete moje, da te ne volim toliko iznad svega...

5.

Ivan (pojavi se. Vidjeli ste ga već: kolos, div od čovjeka; vidjet ćete ga: sitna dušica.)... Mo... molim...! Molim, kucao sam... Je li dozvoljeno...?
 Mara: Nije!
 Ana: Ama, ludo djevojko...! (Čak i zamahne da je ošamari, ali joj je ipak važnije da se lijepo ophodi s Ivanom, designiranim zetom.) ... Oh, dobar dan, dobar dan, lijepo dijete moje. Eto, mi baš o vama, lijepo dijete moje.
 Mara: A što će ovaj tu?
 Ivan: Oprosti, ja sam.
 Mara: Vidimo, ti si... I...
 Ana: Ti bi mogla biti i prijaznija s čovjekom!
 Kata: Ivane, ne zamjerajte nam zbog Mare.
 Ana: Očeva narav, on je svemu kriv.
 Ivan: Zbilja je Pepi svemu kriv!
 Mara: Sunce žari, kiša hladi, a tko je kriv?
 Ana: Pepi!
 Mara: Ali i tome, da ste vi još uvijek živa!
 Ana: Oh, oh...! pogana ti usta!
 Mara (stane pred Ivana koji se još uvijek klata i klanja): I tome što si još i ti živ! Nosi se...!
 Ivan: Ali ja...! Ja sam samo zato došao da kažem, da kažem, da kažem...
 Mara: Oh kad bi ti umio bilo što da kažeš! Sve što znaš, to je: molim podarite siromaka!
 Ana: A to je već dovoljno, da se živ održi na ovoj prokletoj zemlji.
 Ivan: Oprostite, ja sam... ja sam ipak muško!

Mara: Bogalj na dvije noge zna da je muško! A to bi valjda da unovčiš?

Ivan: Oprosti, ti si razvrgla vjeridbu! Iako ja ništa tražio nisam... ali ti baš ništa obećala nisi!

Mara: Hajde, reci već što želiš, pa podji!

Ivan: Ja jako patim.

Ana: Čuješ li, djevojko, pati! Toliko mlad, toliko lijep, može se reći i pametan, a on pati! Zbog tebe pati!

Ivan: Jako patim!

Ana: Bez duše si, dijete!

Mara: Baš patiš?

Ivan: Patim.

Mara: Mora da se oko naše kuće nešto zbiva, kad je ovaj postao miran i pokoran kao prebijeno pseto!

Ivan: Oprosti, nisam pseto.

Kata: Maro, pa to je ipak previše! Ni ne liči na psa. Uostalom, idite u sobu, a mene ostavite na miru! Dodjava i život...!

Mara: Dobro, nije pseto, Pepi je pseto.

Ana: I jeste!

Mara: I jeste, pseto je; dobar je kao pseto! Pepi zna biti dobar čovjek kao pseto. *(Odlazi.)*

Ivan: *(još joj dovikne):* Ali ja sam prebijeno pseto. Maro moja jedina, a ne on...

Ana: *(Kati):* Jesi li čula kako on lijepo s njom?

Kata: A opet ode.

Ivan: Ode.

Ana: Ode!

Kata: Bojim se da zauvijek.

Ivan: Kako, molim...?

Kata: Napušta vas...! Jasno?

Ivan: I još veli da sam pseto.

Kata: Zbilja je glup.

Ana: Izvinila vam se.

Ivan: Ali pseto...!

Kata: Umirite se, vi ništa psećeg nemate u sebi; vi ujedate ruku koja vam kruha pruža.

6.

Ivan: Ali vjerujte, nikada ne bih.

Kata: Dok vam dlake ne bi svijetlile kao u lijena mačora!

Ana: A možda ni ne ujeda, možda se samo tako poigrava, jer je glup, jer je nespretan...!

Ivan: Da, molim, jest, molim!

Ana: Od mene nema što da molite, niste mene ostavili, već nju!

Kata: Onda vi nju, sada ona vas, i gotovo!

Ivan: Ali ja ne mogu bez nje!

Kata: Zašto i nadalje lažete?

Ana: Vidite valjda da je nema tu!

Ivan: Ali ja zbilja ne mogu bez nje!
 Ana: (dosjeti se da je tu i druga nevolja pa će ratoborno):
 Izgubili ste na kartama?
 Ivan: (zaniječe.)
 Kata: Orobili ste nekoga?
 Ivan: (opet zaniječe.)
 Ana: Mjenicu ste falsificirali?
 Kata: Tudje novce pronevjerili?
 Ivan: (samo niječe i ni malo se ne čudi ovim pretpostav-
 kama.)
 Ana: Slušajte...
 Kata: vi ste otpušteni iz službe!
 Ivan: Pomislite!
 Ana: Dakle onda, zbilja ne može bez Mare!
 Kata: Ali ona može bez njega!
 Ana: Zbilja je to najveća nesreća koja vas je mogla za-
 desiti.
 Kata: Jer tko će ovakovu nezalicu ponovo namjestiti!
 Ana: ... Recite, već ste deset mjeseci neprekidno bili u
 službi. Kako to da su vas i do sada zadržali?
 Ivan: Jer sam poslušao vas, bakice.
 Ana: Prema gore ste lizali?
 Ivan: Bez izuzetka.
 Kata: A prema dolje ste nogama pa u tur?
 Ivan: Nisam imao koga, molim!
 Ana: E... zato ste i otpušteni!
 Kata: Dobro, dobro, otpušten... ali zašto?
 Ana: Zbog neznanja?
 Ivan: Ni primijetili nisu, molim.
 Ana: A kako pak to?
 Ivan: Uvijek sam tražio savjete, molim.
 Kata: Od svakoga baš?
 Ivan: Da se nikome ne zamjerim, molim.
 Ana: Ludi čovječe, uvijek samo jednoga valja služiti! A
 onda nemajte brige: dobar gospodar štiti svoje pseto!
 Ivan: Ali ja sam za svakim mahao repom, molim! I mogu
 reći, svi su me voljeli, molim!
 Ana: E, onda već ni ja ne razumiem.
 Ivan: Znae, sve je već pošlo u najboljem redu...
 Ana: Ali zašto onda...?
 Kata: Ali kako onda...?
 Ivan: Iznenada molim! Mislio sam, eto najbolje napredu-
 iem; mislio sam, eto, došlo je vrijeme da odskočim,
 čak nekoga preskočim... a oni: napolje...!!! Za
 šiju su me nogom zamahnuli i: napolje...! Eto,
 molim.
 Ana: Čuieš ti to, Kato? Za šiju su ga i napolje! A vola bi
 premlatio koliki je!
 Ivan: Ali šef je jači, molim! Šefovi su veoma jaki, molim!
 Kata: Ali zašto onda?
 Ana: I zašto baš za šiju?

- Ivan: I nogom zamahnuli...! (Došapne im.) Pepi...! Čujete? Pepi...!
- Ana: Pepi?
- Ivan: Pepi!
- Kata: Pepi vas izbacio...?
- Ana: (pošto je Ivan to tužno potvrdio): Izbacio ga je a nas ni pitao nije!
- Kata: (pomalo i s ponosom): A što ima tebe da pita! On je pametan on zna što radi!
- Ana: Pa jesi li ti baš poludjela, kćeri...! Svijet će govoriti: izbacio ga je, jer mu je kćerku napustio!
- Kata: Govorite tšo je bilo!
- Ivan: Trsit ću se, molim; ali malo strpljenja i razumijevanja molim... Zaželio sam se, da već i ja avanziram. Čuo sam, da se to ženama sviđa. Naime, zbog Mare to, ne?
- Ana: Laž, ali lijep izgovor.
- Kata: Mislio je, avanzirat će, pa će bolju da nadje.
- Ivan: Ali ne, molim! Htio sam je samo učiniti ljubomornom!
- Ana: Laž, ali dobar izgovor.
- Kata: Dalje!
- Ivan: Nadao sam se, ako se i ja na nekoga okomim, skrenut ću pažnju na sebe: mislio sam, gospodin Pepi će imati najviše razumijevanja prema meni...!
- Ana: No, i?
- Kata: Pa ste se izvikali na njega, i nikome ništa!
- Ana: Jer svi viču na njega već i reda radi.
- Ivan: Tako sam i ja mislio, molim! Ali nije i šef, molim! I drugi se izviču na njega, pa se šef samo smije, a sada... za šiju! Molim vas, za šiju i skoro nogom!
- Ana: Ali kako?
- Ivan: Molit ću lijepo, još ni dokrajčio nisam, a već sam bio napolju!
- Kata: Zavrijedili ste.
- Ana: Slažem se!
- Kata: Jer, moj gospodine, tko je kao vi, taj ni Pepi ne može biti, tai u najmanju ruku treba da je šef, pa da se obezobrazi!
- Ana: Da, da! Za vas, dragi moj ništa drugo ne preostaje negoli da svoju njušku prilagodite kretanju nogu!
- Ivan: Uvidjam, pokorno molim, uvidjam, tako bih ja u buduće! Ali što ću sada, molim? Kako ću, molim, kad već ni rep u uredu nisam, kako onda da postanem šef...?
- Kata: Glup.
- Ana: Neizmerno. Pa shvatite već, vi morate biti i ostati ren repova!
- Ivan: Ali vjerujte, bolje je biti šef! (Pepi je promolio glavu, a on zlobno i pakosno pokazuje na vinovnika svoga zla.) Vidite, vidite... evo ga, evo ga...!

7.

- Pepi** (raširi ruke i predaje se na milost i nemilost ne baš milostivih pogleda): E, pa tu sam! (Da ih uvjeri u nesumnjivu i bezuslovnu predaju, diže ruke iznad glave): Predajem se.
- Ana:** Ovamo, ovamo da si, ničiji sine!
- Kata:** Ne morate odmah i vikati na njega.
- Ana:** Zbilja ne moramo još zbog šamara dva da uzbudimo cijelo dvorište.
- Ivan** (pakosno trlja ruke, jer očekuje kaznene mjere, jer Ana već po običaju zasukuje rukave, a namjere joj se odražavaju na neugodnu licu. Nada se, bit će veselo!)... Tako je, tako je... udri, ne daj...
- Pepi** (zar ne, ima razloga zašto je skrio obraze u ruke): Ali ne, ali ne...! (Očekivani nalet je izostao, pa taj trenutak želi da iskoristi da je razoruža nemilih nakan.) Molim, prosim, izvinjavam se...! Mislim, kanim, namjeravam se popraviti... ali recite zašto, recite kako...? A ja ću rado! I ne znam što sam učinio ili što nisam, ali vam obećavam: nikad više, nikada više, nikada više...!
- Ana:** Priznajesh da si kriv?
- Pepi:** Priznajem, jer ja uvljek sve priznajem! (Širi ruke kao svećenik kad pridonosi žrtvu, pa su mu se cipele sad tek razotkrile i došle do punog izražaja.) Primate i ovu moju žrtvu milostivo...!

8.

- Ivan** (nešto strašno mora da je ugledao, na momenat je shvatio svoj nelogičan postupak prema Pepiju u uredu. Zanjise se kao poslije šoka, ustukne, obnevidi i onijemio je. Upači prst u žute cipele, okrene glavu, a drugom rukom prekrije oči.)... Ha...!!! (One ga ne shvaćaju odmah. Opet upači prste i otkorakne, pa zaštenje i pun poštovanja i straha krikne:) Žute cipele...!!!
- Kata:** Žute...!
- Ana:** Cipele...!
- Ivan:** Žute cipele...!
- Ana** (a tko bi se prvi snašao u novonastaloj situaciji ako ne ona!)... Žute cipele... u dragoga...!
- Kata** (ne vjeruje svojim očima): On je to...?
- Ana:** Pepica je to...!
- Kata:** Naš Pepica!
- Ivan:** I žute cipele!
- Ana** (Kati će, da je uputi što treba da učini): A on neka sjedne, ne?
- Kata:** Predug je put od ureda, zar ne?
- Ivan:** Neka se odmori, ne?

- Ana: I ručak će odmah, zar ne?
 Kata: *(tek se sada snašla i oživjela)*: I ručak ćemo dragome!
- Ana: Meso da ispržimo za dragoga!
 Kata: Na luku!
 Ivan: S biberom!
 Ana: Na nagloj vatri!
 Ivan: I čokanjče prije!
 Kata: Ama, tko vas pita!
 Ana: Zbilja ste već bezobrazni! Čovjek je došao kući, još ga ni pitali nismo, da li je umoran ili gladan...
 Kata: ... ili ga možda još i cipele tište!
 Pepi: Zbilja pritištu.
 Ana: Kate, zaboga!
 Pepi: Male su. Već treću godinu pritištu. Zato ove, ne? Zato žute, ne?
 Ana: Skidaj, Kate, ne?
 Kata: Već i skidam, ne? Oprosti, dragi, ne? *(Već i skida. Opirao bi se, jer ne znaš što to hoće s njime, ali kad mu se Ana približi, predaje se. Jedna skida, druga papuče dodaje.)* Dragi Pepi, zbilja sam neuvijedljiva, ne?
- Pepi: Ja, vi, ti, mi svi, oprostite mi! Još i vi! *(Pokorno se obratio Ivanu.)*
- Ana: Zaboraviš se, kćeri moja. Da on nije dobar kao što je dobar, da nije rođeni gospodin, odavno bi pao koji šamar! *(Obje kleče pred njim, pa zar se ne dobija dojam kakve svete slike?)*
- Kata: Nikada više, dragi naš!
 Ana: Cijeni pošten komad kruha koji ti pruža za tvoj ništavan trud!
 Kata: Cijenim i poštujem.
 Pepi: *(ispružio ruke nad njihovim glavama, pa zar ne blagosivlje to osvećeno lice svoje vjernike?)*... Ali ja, eto ja...!
- Ana: *(obred je gotov, pa će Ivanu)*: No, jeste li čuli? Učite se! Slovo dva da kaže, već i to nešto znači. A ne kao vi!
- Ivan: Jeste, molit ću lijepo, on neobično mudro i značajno umije još i da šuti.
 Ana: A vi?
 Kata: Baš ni za što niste!
 Ivan: Potpuno se slažem s vama.

9.

- Mara: *(ulazi, a još uvijek završavaju posao oko Pepija)*:
 Što vi to radite s njime?
 Pepi: Znaš, ovaj, cipele mi stežu noge.

Ivan: I to obadvije!
 Mara: I to si im smio reći?
 Kata: I da nije rekao, mi bismo to vidjele.
 Ana: Osjetile čak!
 Mara: Dobro, Pepi, što si bogu zgriješio...?
 Kata: Ako je tko, mi smo zgriješile...!
 Ana: Jesi li čula, mi...! Jeste, bilo je: boli ga, muči ga, mori ga, steže ga, ali on neće da se tuži! Neće, jer je muško! A ne kao ovaj tu! Otpuste ga iz službe, a on zaplače! Ha!
 Kata: *(koliko je prezira i u ovoj rječci)*: Ha!
 Ivan: Ali, molit ću lijepo, i izbacili su me.
 Mara: Ah, tako...! Zato si se ti vratilo meni...?
 Ivan: Ali ja te i volim!
 Ana: Čula si, volj te, i sada dosta! Još sreća vaša, što je moj zet duša od čovjeka, pa će vidjeti da li vam se to može amnestirati.
 Kata: On može to da vidi.
 Ivan: On molim to da vidi!
 Mara: Kad bi bio lud.
 U koru: Maro... pred ocem ovako...!
 Mara: Pepice, što je to bilo s njime?
 Ana: Otac ti je, a ne neki Pepica!
 Mara: Zašto su ga izbacili?
 Pepi: Znaš, ja... ja... znaš, kako da ti i kažem... ja ne bih znao da ti kažem.
 Ana: Ostavite čovjeka, zar ne vidite da je to tajna? A tajne se ne odaju makar kome!
 Pepi: Zbilja tajna i za mene.
 Kata: Tajna!
 Ana: Još kakva tajna!
 Ivan: Bože moj, još i tajna!
 Kata: Dragi naš, da predješ u drugu sobu dok ti ručak ne spremimo.
 Ana: I da ti cipele ostavimo.
 Kata: *(maša se za žutim cipelama)*: Jest.
 Pepi: Ne...!
 Ana: Dalje! Čula si: ne! Kad je on rekao ne, onda neka je ne! Ti naš rodjeni, budi dobar i predji u sobu. Znaš, da ti grah ne zasmrdi odijelo. Zar ne?

10.

Mara: *(uzela ga pod ruku i njih dvoje prelaze u sobu. Pepi se za svaku slučajnost oprezno povlači u sobu)*: Da podjemo, stari.
 Pepi: Da podjemo... da podjemo... da podjemo... Bože mili... *(Naravno, to je bio uzdah oslobođenja kad se našao van njihovog domašaja)*.

- Mara (Pepi se jedva živ vuče, a ona ga hrabri): Hajde, hajde, stari.
- Pepi (ušli su u njenu sobu): Joj, kćeri moja... joj, kćeri moja...! Joj, teško meni...!
- Mara: A sada mi reci, što se tu zbiva?
- Pepi: Da ja znam, da ja znam! Bar da znam! Ali ja ne znam...! Bojim se da ću uskoro iskusiti takve batine, kakve još ni vidio nisam! (Kad vidi da Mara izražava svoju sumnju): Zar ne vidiš, da su pozvali Ivana da me po miloj volji tuče? A on želi da me pretuče! A ja još ni pobjeći ne znam ispred batina.
- Mara: Bojim se da si u pravu... Ali otkud pak to, da svi igraju okolo tebe...?
- Pepi: Misliš ti, da samo ovi? Svi, svi! I djeca, i ljudi, i kuće i sve, sve! Ako mi možeš vjerovati, već se i ja sam bojim samoga sebe! A kako se i ne bih bojao, kad vidim da me se svi boje! Da, da!
- Mara: Zbilja ne razumijem... (On je pritisnuo cipele na grudi kao majka dijete svoje. Otpustio je ruke, vide se cipele u punom sjaju. Pogleda, ali ih ne primjećuje. Opet poleda i začudjeno prinosi glavu njima. Trgne se. Upači prste u cipele, ali se sve više povlači od njih.) Pepi... a što je to...!
- Pepi: Cipele.
- Mara: Jest, jest, cipele... ali, Pepi, to su žute cipele.
- Pepi: I da sada zbog žutih cipela stradam? A budzašto sam došao do njih. Pet, pet, pet, svega petstoja!
- Mara: Pepi...!!! (Ustrašio se i on, ali se i ona povlači od njega). Pepi, ti imaš žute cipele!
- Pepi: Prvi put u životu, drago dijete moje.
- Mara: Pepi, tko si ti kad imaš žute cipele...?
- Pepi: Mislio sam da sam sretan čovjek, a ono bit će batina kakva moja ledja ne pamte... a mnogo pamte!
- Mara: Pepi, ne vjerujem ti, Pepi, reci već, tko si ti?
- Pepi: A tko bih bio, već Pepi?
- Mara (dosjetila se, pa joj se krik otme, ali radostan, oduševljen): Pepi...!!!
- Pepi: A joj...!
- Mara: Pepi, pojmiš li ti što se tu zbiva? Pepi, oni misle da si ti netko!
- Pepi: Ja nitko da sam netko?
- Mara: Ama ne ti, već tvoje žute cipele!
- Pepi: Žute cipele su netko?
- Mara: Da, da! (Šapuće mu:) Ti si samo nešto, ali su ove cipele netko! A pošto su te žute cipele tvoje, i ti si pomalo netko.

- Pepi:** Kako...? Žu... žu... žute... hahaha... žute cipele! Hahaha...! Žute cipele, hahaha...! A da znaš, da su ove žute cipele samo nešto kao ja, i da vrijede samo pet stoja...!
- Mara:** Pregrizao jezik, ako im budeš to rekao! Pepi, čuvaj se, ode ugled, a ti bi opet postao samo nešto... prebijeno nešto...!
- Pepi:** Ali što onda...?
- Mara:** Čuj... Prvo i prvo, reći ćeš im, ne pet, već dvadeset pet!
- Pepi:** A kad budu pitali, otkud toliko para?
- Mara:** Reći ćeš, morao si kupiti, jer to tako doliči, jer to pripada tvome ugledu, pa će ti još i novaca dati da isplatiš te cipele.
- Pepi:** One još i novaca imaju?
- Mara:** Zapamti, samo ja i ti nemamo. Stari, dijelimo li svih dvadeset pet?
- Pepi:** Tebi ću sve do zadnje pare, ako po meni ne bude dvadeset pet! A... a... a reci, molim te, hoćeš li svome ocu kupiti paklič cigareta? Ali cijeli, nenačeti paklič?
- Mara:** Cijeli.
- Pepi:** Hvala... A... a... a reci, hoćeš li mi dati i tri banke u gotovu? Znaš, sjeo bih kao čovjek, pa: „Konobar, čokanjče Pepiju“! Pa popijem, pa platim! Ja platim! Ja platim. Ha?
- Mara:** Hoću, stari.
- Pepi:** Koliko ti voliš svoga Pepija.
- Mara:** Znaš... znaš... znaš, stari moj, možda će i mene namjestiti. Uposlit ću se. Znaš... onda svake nedelje tri banke! Za čokanjče. I paklič! Ono bolje.
- Pepi:** U kutijama?... Znaš, zaplakao bih.
- Mara:** I ja, Pepi... Zaplakala bih, ali se bojim da nikada ne bih prestala...! Tko je od nas dvoje nesretniji, Pepi? Ti si Pepi, a ja još uvijek djevojka... djevojka!... Zašto je onaj nesretnik izbačen, Pepi?
- Pepi:** Da mogu, ja te ne bih dao za njega.
- Mara:** Pogledaj me! No...? A osim toga, dvadeset i osam! kome ja već trebam?
- Pepi:** I grub je.
- Mara:** Znam.
- Pepi:** I glup je.
- Mara:** Znam.
- Pepi:** Zašto onda?
- Mara:** Ti si bar nešto postao u životu...
- Pepi:** ... Pepi!

Mara: Vrlo snažan treba da je taj, koji može da živi kao Pepi. A ja ništa neću biti. S njime bih bar imala briga; bar nešto čovjek.

Pepi: Briga on, briga ako dobiješ dijete, briga ono...!

Mara: Tu bih ja brigu, Pepi! Možda bi i ono bilo s brigama, ali i sa srećom. A ovako neplodna...?

Pepi: Maro, nisam ja kriv... Zbog tebe mislim!

Mara: Znam.

Pepi: ... A da onoga pritegnemo?

Mara: Mogao bi? Jest, jest, sada možeš! Pritegni!

Pepi: Ali dokle, dijete moje? Doznat će da je žuti par cipela staretinarski par cipela — običan Pepi medju cipelama!

Mara: Bar dotle!

Pepi: Tako je! Bar dotle!

Mara: (zagrlj svoga Pepija): Pepi...! Pepi, sad ded, podvikni im!

Pepi: Ja...?!
Ti!

Pepi: Da podviknem?

Mara: Podvikni!

Pepi: A što bih onako?

Mara: Ded im: ručak!

Pepi: Jest, ručak! (Priprema se na nešto što u životu nije: da podvikne.) Pa, eto... ručak! (Nemojte se čuditi, što je ispalo jadro i jedvačujno.)

Mara: Ama, Pepice...! Podvikni im tako, kako to žutim cipelama dolikuje!

Pepi: Jest, kako to žutim cipelama dolikuje! Dakle... ru... ru... (U mucu mu se nekontrolirano otme i drekne:) Ručak!!!

Mara: Joj, Pepi divno!

Pepi: Ono jeste, ali što će sada da bude!

12.

Kata: (uleti kao bez glave, a za njom još više usplahirena Ana): Izvini, rodjeni!

Ana: Samo još biber, rodjeni!

Kata: I ljuta paprika, rodjeni!

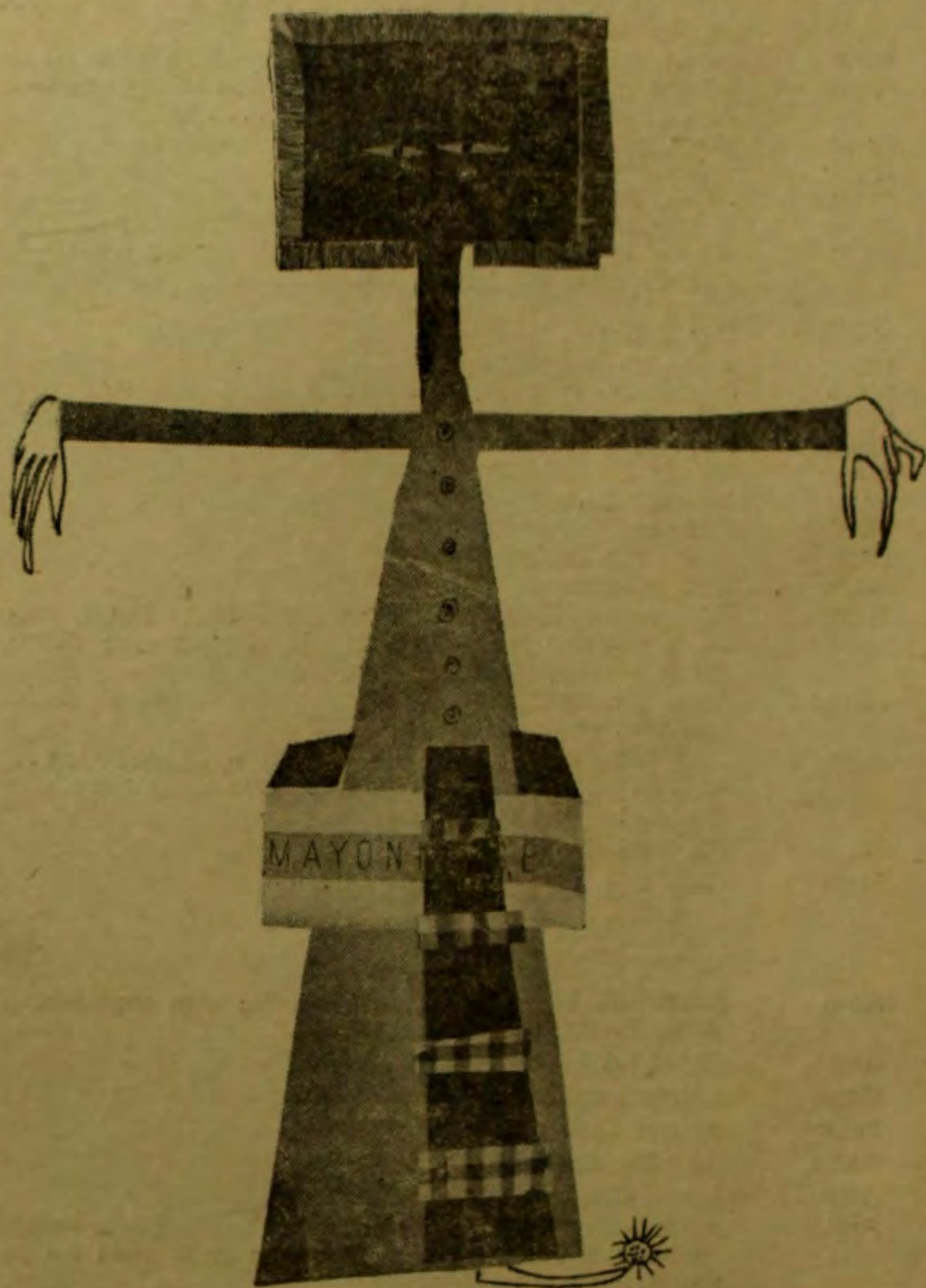
Pepi: Ako je ljuta, onda neka!

Kata: Papriku, dragome!

Ana: Ljutu, dragome!

Pepi: Ali brže to! Neću da čekam! (Nije važno što je rekao, ali jeste li čuli kako je rekao? Pa je li čudo što se ushodao kao Napoleončić?)

(Zavjesa)

Kostim Kate

III ČIN

Isprepleteni snopovi svjetla padaju na fotelju u sredini bine. Pozadina je svim bojama spektara osvijetljena, dobija se dojam oreola oko glave ili da je Pepi u centru izlazećega sunca. Marš, možda čak himna, gubi se dizanjem zavjese. I onda, fanfare! Pepi se podiže u punom dostojanstvu, spavaćoj kapici, pidžami i žutim cipelama, a pošto mu je odata počast, dostojanstveno sjeda. I samo kako to! Kao da to čini na očigled cijeloga svijeta i kao da ne sjeda u običnu fotelju, već u kraljevsko prijestolje.

1.

Pepi (veličanstveno doziva): Konobar!
Konobar (baš kao konobar): Izvolite zapovijedati, poštovani gospodine.
Pepi: Ljutu!
Konobar: Ljutu.
Pepi: Duplu.
Konobar: Duplu.
Pepi: I cigar!
Konobar: Dupli?
Pepi: Dupli!
Konobar (već i pruža s tacne): Izvolite, dupla ljuta.
Pepi: Ponovi!
Konobar: Ponovit ću.
Pepi: Ali vatru prije!
Konobar: Vatru prije.
Pepi: Mnogo brbljaš!
Konobar: Izvinite, profesionalna bolest. Još jedan cigar?
Pepi: Drugu tebi, momče! I da platim. Kusr ne vraćaj!
(Nonšalantno odmahne rukom. Konobar zadovoljno i zahvalno odlazi.)

2.

Pepi (sam je, pa se dosadjuje. Dosjeti se jadu): Mama, kavu!
Kata (uleti. Pokorno i kao opčinjena): Sa ili bez?
Pepi: Kakvo je to pitanje, „sa” ili „bez”? Meni i „sa” i „bez”!
Brže to! (Uživa u svome nastupu, zvižduka. Kata se vraća s kavom, drugom Ana.) Dakle...?
Kata: Izvoli sa...!
Ana: Izvolj bez...!
Pepi: Rekao sam već: što manje riječi, drage moje! Ne mogu ja svoje skupocjeno vrijeme gubiti s vama!
Kata: Oprosti, dragi.
Ana: Nikada više, dragi.

Pepi (otпустиo ih je milostivo i veličanstveno): Tako, tako...! Napredujemo. (Kako se samo zadovoljno proteže! I onda razdragan u svom novom svijetu, prebaci noge preko ručke fotelje. A zašto se namrgodio kad se pojavila Mara?)

3.

Pepi: Zar ti ulaziš bez kucanja...?
Mara: Koji ti je djavo!
Pepi: No da, ti slobodno udji.
Mara: Zdravo, tata.
Pepi: Ti mi slobodno govori Pepi. Znaš, zaželio sam se toga imena otkad sam Petar. I nekako, sad mi se čini kao da mi tepaju kad mi govore Pepi.
Mara: Velemožni gospodine Petre, i dobro je da ne zaboravite da ste samo najobičniji Pepi, Pepi kome se ne tepa!
Pepi: Čuješ ti, dijete...! No, neka... No, a kako ti se sad već čini?
Mara: Nevjerovatno kako se ljudi brzo nauče da vladaju! Kao da im je prirodjeno.
Pepi: Čini mi se baš svakome! No, naravno, izuzevši meni.
Mara: Nažalost, još i tebi.
Pepi: Kako...? Ama ne...! Znaš, dijete, ja to, eto, samo izigravam.
Mara: Lažeš, Pepi.
Pepi: Pa ono, kako da i kažem... eto, što je istina istina, volim da im podviknem. Ali samo ovima! Vjeruj.
Mara: Opet lažeš.
Pepi: Pa malo samo.
Mara: A govorio si, da bi se ti stidio tako s ljudima.
Pepi: Ma, eto... i stidim se! Ali je đavolski lijepo kad im u obraze gledaš, a vrh tura im vidiš! Baš lijepo, majku mu staru!
Mara: Pepi, pa ti već i uživaš!
Pepi: Pa ono jest... ali su i oni tako sa mnom!
Mara: Ako oni jesu, ti ne ćeš!
Pepi: A... a ne bih li bar samo dan dva...?
Mara: Ni sata više!... No, a što ćemo danas, Pepi?
Pepi: Što ono i rekosmo za danas? Aha...! Mama...!!!
Kata (pojavi se, a za njom kaska Ana): Izvoli, dragi.
Pepi: A ti, stara, ded da te što manje vidim!
Ana (učtivo se zahvali na uputi): Povolji, dnagi, povolji, rodjeni! (I ode.)
Pepi: A što ti ono i reče, da učinim za tebe?
Kata: Ako bi bio ljubazan, komšinica te je molila...!
Pepi: Aha, aha...! Neka udje!

- Tonka** (dobro je što provodi dane u božjoj kući, zna bar s kakvim strahopoštovanjem treba prići premudrome Pepiju): Oprosti, oprosti, naš premudri, premudri, premudri...!
- Pepi:** Ono jest, ali lani već!
- Tonka:** Ja... ja... ja...!
- Pepi:** Znam, znam, ti! Ali tko je drugi?
- Tonka:** Komšinica Ruža!
- Pepi:** Dakle, i Ružu ovamo!
- Ana** (uvodi je kao stražar zatočenika što bi, vrlo stručno): Naprijed, komšinice Ružo!
- Pepi:** Vidi, molim te nikada da pogodim na koga mi to moja baba liči! A ono na stražara, na žacu! Odbi baba! (Ana se nakloni, nešto je to slično vojničkom pozdravu, s petom o petu, i udalji se.) Dakle, komšinice Ružo?
- Ruža:** Ja nikada više neću! Nikada, premudri! Nikada, iako nisam ja, već ona!
- Pepi** (Tonki): No, komšinice?
- Tonka:** Vjerujte, ne ja nego ona!
- Ruža:** Ali...!
- Pepi:** Dok budem pitao! (Ustaje. Osjeća se neobično snažan: ima li umijeća ili znanja koje on ne bi uspješno služio? Nije on samo kriv što je nadahnut tom našom djavolskom osobinom. A one podrhtavaju pod neumitnim prstom pravde.) Dakle, komšinice Ružo, vi, a ne ona! (Pa će Tonki, koja nije ništa manje nemirna.) Jeste li razumjeli, ona, a ne vi!
- Tonka** (obje su bile u stavu „mirno“, a pobjeda pravde ili inata, možda i pakosti, zapjeva iz nje): Živjela pravda! Živjela!
- Pepi** (komšinici Ruži, koja se osjeća nemoćna i nesretna, ošamućena sumnjom u nerodjenoga boaa): No, a vi...?! (Nema odgovora od ovoga razočaranog čovjeka, pa ga to razdraži, možda tim više što ni on sam ne vjeruje sebi.) Pitao sam: no, a vi...!
- Ruža:** Ali ja...!
- Pepi:** Je li pravda ili nije...?!
- Ruža:** Pa...?
- Pepi:** Pa...?!
- Ruža** (nepravda je posestrima pravde, tko će ih razlikovati, pa pokolebana): Pa... jeste.
- Pepi:** To sam i htio čuti! Odstupi...! (Obje se naklone i odu: pobjednica sa strahom, da će je od brave već pozvati nazad, a pobijedjena s gorkim saznanjem, da je i pravda samo čovjek.)

5.

- Mara:** ... Tatice, ti zbilja misliš da je ova, a ne ona?
Pepi: Samo jedna može biti.
Mara: Ali koja?
Pepi: A nije li svejedno koja?
Mara: Tebi vidim nije!
Pepi: To nije točno! Slijedeći...! A kad pravda presudi, ne ostaje li jedna nezadovoljena? Slijedeći...!
Mara: I sada je ostala nezadovoljena!
Pepi: A meni čak ni ona nezadovoljena ne smije reći, da nije zadovoljena! Slijedeći...!
Mara: Pa što je to onda?
Pepi: Viši stepen pravde! Slijedeći...!
Mara: A ne možda bezumlje?
Pepi: Rekao sam već, slijedeći...! I zašto me samo nepotrebno uzbudjuješ? Slijedeći...! I zašto da ja diskutiram s tobom, kad se ne slažeš sa mnom? Slijedeći...! Uostalom, rekao sam, slijedeći...!
Mara: Da ti uopće misliš...
Pepi: Ja uopće ne mislim i neću da mislim! Slijedeći...!
Mara: S malo truda bi bar doznao, tko je od njih dviju čovjek, a koja nečovjek!
Pepi: A zašto da se pravda s njima u beskonačnost nateže? Slijedeći...! I kad ne znam koja laže, a koja ne, nije nj to važno jesam li pogriješio ili pak ne! Slijedeći...!
Mara: Zbilja nije važno ako budeš mogao mirno usnuti.
Pepi: Molim te, ne smetaj! Slijedeći...! Ja raditi trebam, slijedeći...!
Mara: Od dvije ti je bar jedna mogla ostati prijatelj.
Pepi: Ja ne trebam prijatelja! Slijedeći...!
Mara: A ovako te jedna slagala, ad ruga mrzi...!
Pepi: Ali će me jedna služiti, a druga bojati! Slijedeći...!
Mara: Pa znaš li ti, čovječe, što je savjest...?
Pepi: Znam, znam, jest, znam što je savjest! Savjest je kočnica života!

6.

- Mara:** Ne moraš se derati!
Pepi: (ponovo se razdere iz sveg glasa): Ne derem se!! Slijedeći...!
Učtivi: (ponizno, lisičji mu se prikrada, a sumnjičavo gleda Maru, koja se povuče u stranu): Molim vas, gospodine nadsavjetniče, oprostite mi što se čak iz treće ulice usudjujem, ali molit ću lijepo i ponizno, neophodan mi je vaš stručni savjet, neophodan...!
Pepi: (sve više ulazi u formu: hladno, službeno, podozrivo): Tko ste?

- Učtivi: Ja?
- Pepi: A nego što! Ime, prezime, godina rođenja, zanimanje, ulica i kućni broj i broj legitimacije! Uostalom, u predsoblju ćete ispuniti upitnik u tri primjerka s detaljnim podacima, a formulari vas staju svega devet dinara u gotovom. Dakle, da čujem?
- Učtivi: Molit ću lijepo, jedan moj kolega — a inače odličan čovjek i moj najbolji drug... eto, postaje mi sve sumnjiviji.
- Pepi: Dakle, sumnjiv! Dobro vi to i kažete, vidim ja to i sam! A u čemu se to odražava?
- Učtivi: Uglavnom u tome, da je vrlo opasno da ostane na dosadašnjoj dužnosti! Ja na vrijeme skrećem pažnju na to, poštovani gospodine nadsavjetniče! To mjesto, to njegovo radno mjesto zahtijeva čovjeka u koga se ima puno povjerenja, koji će znati čuvati interese zajednice, kome je na srcu i duši interes naše drage i mile...
- Pepi: I tako dalje i tako dalje! A sada dalje! Pa...?
- Učtivi: Pa...? Eto, i ja sam baš zbog toga „pa“ i došao!
- Pepi: Da razmislim, da razmislim...! Razmislio sam...! Eto, pretpostavljam, vi biste mnogo bolje odgovarali na toj dužnosti!
- Učtivi: Vanredna je vaša moć zapažanja! Vanredna! Molim, neodgovorno bi bilo s moje strane da govorim o svojim visokim moralnim i stručnim kvalitetama, ali bih vam o političkim mogao pričati vanredno mnogo...! Bogato je moje iskustvo! Već se dvadeset godina bavim aktivnim političkim djelovanjem! Eto, na primjer, i sada sam član plenuma...
- Pepi: I tako dalje i tako dalje...! I sada opet dalje!
- Učtivi: Još samo jednu sitnicu o sebi: u moju povjerljivost za vrijeme trideset godina mog službovanja još niti jedan pretpostavljeni nije posumnjao!
- Pepi: Niti onda, niti u sredini, niti sada?
- Učtivi: Molim vas, oni su se mijenjali i mijenjali ali ja sam uvijek ostao čovjek povjerenja sve do ovoga zadnjega slučaja!
- Pepi: I sada su umjesto vaše isprobane odanosti, povjerenje poklonili nekome sa sporednog koloseka!
- Učtivi: Točno. Čak nepravilno! Čak protupravno!
- Pepi: Jer bez vas nema oslonca!
- Učtivi: Nema!
- Pepi: Jer vi ste bili, jeste i bit ćete stubovi društva!
- Učtivi: Kunem se!
- Pepi: Jer teško društvu bez vašega soja!
- Učtivi: Kunem se!
- Pepi: Jer bi to onda bio smak svijeta!
- Učtivi: I po treći put: kunem se!

- Pepi:** Uvidjam. Dakle, svečano vam obećavam: od ovog svetoga časa, vi ste opet čovjek budućnosti!
- Učtivi:** Hvala vam u svoje i u ime društva. I znajte, ako ustreba za vas ću čak i dušu dati!
- Pepi:** Znam, znam, za mnoge ste već! No, a sada na problem... A što velite, da onoga zatvorimo?
- Učtivi:** Ali, molim vas...! To ja ne bih mogao primiti na svoju savjest! Ali ako vi nalazite da...! Ne, zar ne...?
- Pepi:** Ne, ne! U pravu ste! Jer onda istraga, pa pitaj, pa kaži, pa tko je i kako je...! Jednostavno da ga maknemo! Može i pohvalni govor, oprotajna večera, preporuke i tako dalje...!
- Učtivi:** Može! Ali, naravno, ne zaboravite tome čovjeku odmah nać j zamjenu!
- Pepi:** Da posao ne trpi!
- Učtivi:** Vanredno! Kolosalno! Premudro!
- Pepi:** A na to mjesto treba odan čovjek kao vi naprimjer!
- Učtivi:** Divno! Kako vi i najbeznačajnije sitnice zapažate!
- Pepi:** Imam...! Dakle... pismo, nabaciti neku sumnju, ne potpisati ga...
- Učtivi** (*dosada je mimikom slijedio njegove misli*): Ne potpisati ga!
- Pepi:** I staviti konkretni prijedlog za rješenje toga radnoga mjesta!
- Učtivi:** Da posao ne trpi! Naprosto divno! I onda da vam to pismo donesem...?
- Pepi:** A zašto biste meni? Poštansko sonduće je na svakom boljem uglu!
- Učtivi:** Ali, molim vas, ako se to pismo neće uzeti kao polu-službeno predato, možda neće povjerovati!
- Pepi:** Ne sumnjajte u ljudske sklonosti! Koje je to zlo, kakvo je to sumnjičenje u koje se blagovremeno neće povjerovati? A osim toga, vi ćete pismo završiti post scriptumom: „Ako se sadržini ovoga pisma ne vjeruje, sve gornje navode možete provjeriti kod službenika u koga svi pretpostavljeni imaju povjerenje“! No? I onda: vaše ime i prezime! Ha?! Haha!
- Učtivi:** Fantastično jasno gospodine nadsavjetniče, gospodine tajni nadsavjetniče! I, naravno, ako me službeno budu pitali, mogu li ja, smijem li ja prešutjeti istinu? Ne! Ja ću morati sve reć mada smo najbolji prijatelji. Kolosalno! Molim vas, još se ni o prijateljstvo neću ogriješiti.
- Pepi:** Gotovo?
- Učtivi:** Blagodarim, blagodarim! I ne zaboravite: u mojoj ulici, kao i u nekoliko susjednih, pa u gostioni „Ne brbljaj toliko“, ja sam kao kod svoje kuće: preda mnom svi brbljaju, ja sve o svakome znam! (*Odlazi. Zar ne, i vrijeme je!*)
- Pepi:** Računam s vama! Slijedeći...!

- Mara: Tatice...
- Pepi: Slijedeći...! Ne smetaj! Slijedeći...! I tako znam što mi hoćeš reći! Slijedeći...! Ali da znaš, ja to neću da poslušam! Slijedeći...!
- Mara: Ti već uživaš i u svojim i u tuđim pakostima.
- Pepi: Ne uživam! Ne uživam! Uostalom, ja u životu nisam uživao, pa zašto mi sada i na ovo malo zavidiš?
- Mara: Žalim te.
- Pepi: Nema zašto da me žališ kad sam zadovoljan!
- Mara: Mrzim te!
- Pepi: E...! To već može! Dosta je bilo žaljenja... A sada da vidim plan rada... Mama...? Bilo je. Komšinicama...? Bilo je. Kava, dupla, cigare, plaćanje bez kusura...? Bilo je... E, e, e, evo...! Eto, reci ti meni, dijete moje, ode li bar katkad tvoja majka na zborove i dogovore? Ti znaš to! Odgovori! I da znaš, neću laž, izgovor ili opravdavanje! I kako baka? I, konačno, kako ti? Neću laž!
- Mara: Bakica je bila na konferenciji. Istjerali su je.
- Pepi: Slažem se. Ona je društveno opasna.
- Mara: Slažem se. Čak i kućno opasna.
- Pepi: Slažem se. Pod nadzor tog neprijatelja!... I čitaju li? I ako čitaju, što čitaju? I s kime se druže i kako se druže? Da čujem! Neću laž!
- Mara: Mama je jutros kihнула.
- Pepi: Kako...? Kihнула...?! Da razmislim, da razmislim...! Nije važno. Dalje?
- Mara: I kuhar je čitala.
- Pepi: Onaj koji je štampan za vrijeme okupacije...? Napolje, napolje s takvom lektinom iz moje kuće! Napolje!
- Mara: Za ručak si naručio ono čudo. Bez kuhara ga neće znati spremiti.
- Pepi: Onda ga pod mojim nadzorom može čitati!

- Mara: A sada stani malo!
- Pepi: S ocem se pristojno govori!
- Mara: Pa zar još uvijek ne uvidjaš da luduješ?
- Pepi: Još jedna ovakova riječ i odreći ću te se! Ovamo...! Ovamo, nemila kćeri, ovamo...!
- Mara: No, no...? Evo tu sam. Što hoćeš...?
- Pepi: Da me moliš za oprostjenje.
- Mara: Oprosti mu bože, jer ne zna što radi.
- Pepi: Maro!
- Mara: Uostalom, Ivan čeka vani! Govori s njime i svrši već tu našu stvar!
- Pepi: Predomislio sam se. Neću ga namjestiti.

Mara: Nećeš da me udaš za njega...?
 Pepi: Ni kraj pameti mi nije!
 Mara: Našao si mi kakvoga boljega od njega?
 Pepi: Tražim čovjeka s kojim ću se i ja moći ponositi. S ovim još ni ti ne možeš.
 Mara: Drugi me neće. I kome ja trebam?
 Pepi: Ti ne, ali moja kćerka da!
 Mara: Pa ti...! Da da, da da... možda si u pravu. Da, da...!
 Pepi: No, konačno, i pametna riječ!
 Mara: Uh, uh, toplo mi je...! (S pametnim pametno, s objesnim samo mudro i lukavo se može izaći na kraj. A kažu, žena je i boga nadmudrila: dala se izagnati iz dosade u šarenu neizvjesnost da bi od obožavateljke postala obožavana. Pa će i Mara s objesnom ludošću ipak izaći na kraj.) Kako je tu zaparno...! Eto, i ti kao da si umoran. Čuj, kao da ti neka bol na licu!
 Pepi: Bol...? Ah! Bol...? Misliš, zbilja bol...?
 Mara: Oh, pa vidi se! Mnogo si radio, Pepi. Mnogo te ovi nerazumni ljudi zamaraju... A ja mislim, da te i ove nove cipele stišću.
 Pepi: Kako...? Pa... noge mi se još zbilja nisu ulegle.
 Mara: A koliko ti još briga imaš za danas! Ovako nećeš moći! ništa uraditi. Bolovi u nozi će ošamutiti tvoj prebistar um!
 Pepi: Misliš...? Da! Tako je, dijete moje! Ja sam zauzet, ja sam prezauzet, ja sam pun problema, problematike i zaduženja, vi se to trebate starati o meni, vi!
 Mara: I hoću! O kome ću, ako se o tebi neću. Ded, prvo i prvo, odmori se. A da bi se odmorio, odmori prvo noge! (Pridje mu i skida mu cipele.) Tako, vidiš, tako...!
 Pepi: Uh...! Da, tako je...! Da odmorim noge.
 Mara: Da ti i mozak normalnije proradi.
 Pepi: Da mi i mozak normalnije...! Ti...! Još jedna ovakova riječ i dat ću ti takav šamar...! Znaš kakav? Prvi u životu! Sav bi mi se bijes u tome slegao!
 Mara: Pokušaj.
 Pepi: I hoću!
 Mara: Ali ja ću potrčati!
 Pepi: A ja za tobom!
 Mara: A ja ću u kuhinju.
 Pepi: A ja za tobom!
 Mara: Pa ću kroz dvorište.
 Pepi: A ja za tobom!
 Mara: Otud na ulicu.
 Pepi: A ja za tobom!
 Mara: U pidžami, s kapicom na glavi i bez cipela...?
 Pepi: (pogleda se): Ha... haha...! Zbilja bih bio smiješan da ovako izletim na ulicu. Ne? Hahaha...! (Smijeh mu se presiječe.) Naime... ja ovako kao da sam smiješan... ne, zar ne...?

Mara: Nažalost, ti si normalan samo onda kad si smiješan.

Pepi: Kako...? Naime... ne, zar ne?... ipak bi morala imati obzira prema meni... ipak, otac sam ti.

Mara: Osjećaš li kako si bez tih žutih cipela sila bez snage?

Pepi: Naime... jest... jenjava mi snaga...! Ali ali budi pristojna!

Mara: Ah, tako...! Ne mili ti se biti bez sile i snage...?

Pepi: Čuješ... čuješ...! Čuj, ako ja podviknem...!

Mara: A ja pozovem mamu i baku...?

Pepi: A ja i njima podviknem...!

Mara: A ja njima, da ove cipele nisu žute cipele, već najobičnije staretinarske žute cipele...?

Pepi: Pa šta... Kupio sam ih!

Mara: U staretinarnici se ne prodaje sila i vlast.

Pepi: Pa... pa... pa ti si prosto bezdušan...! (*Molit će je, neiskusana je još, pa mu lukavost djetinjasta i smiješna*): Maro...! Slatka...? Maro... znaš, ne zato što sam smiješan, već što mi je hladno! Vjeruj, baš hladno... Hoćeš li dati cipele...? Daj cipele, dijete moje slatko.

Mara: Ne, ne, već najprije da čujemo šta ćemo s Ivanom!

Pepi: Dijete moje, i mene bi izbacili da se zauzmem za čovjeka kao što je Ivan!

Mara: Jutros ti je bio šef.

Pepi: Da prekontrolira, da li sam zbilja toliko zauzet, da ne mogu u ured!

Mara: A zašto ti je onda dao uvesti telefon? A osim toga, vidio je da baš ništa ne radiš, pa je prema tome mogao zaključiti da si zbilja zauzet.

Pepi: Ali, ali oni hoće mene u zatvor!

Mara: E, onda... ako ne želiš u zatvor, ima da me slušaš!

Pepi: Joj, dušice, a kad ja koga nisam slušao?

Mara: Digni telefon.

Pepi: Pa znaš da sam bez ovih žutih cipela...

Mara: ...kao bez zaštite...?

Pepi: Kao bez zaštite!

Mara: Kao običan čovjek?

Pepi: Kao običan čovjek! Ali, ali... ja i jesam običan čovjek, ali i Pepi!

Mara: Toga i treba da si svjestan.

Pepi: Ali, draga... bar mami i babi ni riječi.

Mara: A hoćeš se zauzeti za Ivana?

Pepi: Hoću, hoću, sve ću, samo zapovijedaj, ali me od njih čuvaj i sačuvaj!

Mara: Dakle, na posao!

Pepi: Hoću, hoću, sve ću, samo zapovijedaj, ali me od njih čuvaj i sačuvaj!

Mara: Dakle, na posao!

Pepi: Da odem u ured i da se porazgovaram o njemu? (*Digao se, ovakav i ovako bi pošao.*)

9.

- Mara:* Kuda ćeš ovako, pobogu...! A i inače, telefonski razgovori imaju veći autoritet.
- Pepi* (*pritrči telefonu, traži vezu*): Halo, halo... molit ću lijepo...
- Mara* (*prekine spoj*): Pa ti si zbilja Pepi! Kakav je to autoritet koji ne zapovijeda, već moli!
- Pepi:* Da podviknem?
- Mara:* Da podvikneš! Ali pričekaj!... Pozvat ćemo unutra i Ivana. Neka vidi, da je mojom voljom postao čovjek; neka zna, kome će cijeloga života morati biti zahvalan!
- Pepi:* Nemoj sad već tako s njime!
- Mara:* Ali samo tako! Ti si Pepi, ti si razuman i umješan čovjek, ali njemu moram pokazati tko je taj koji misli umjesto njega!... Ivane...!

10.

- Ivan* (*već je izgubljeni čovječuljak*): Hvala vam što ste mi dozvolili da udjem.
- Mara:* Ovamo slušaj... znam da me voliš.
- Ivan:* I bez tebe sam izgubljen.
- Mara:* Eto, to sam i ja htjela reći! I da upamtiš, tebe je tata napravio čovjekom i nitko drugi. Dakle?
- Ivan:* Tata Pepi je moj stvoritelj.
- Mara:* Tako! A on ne bi udahnuo života u tebe, da ga ja nisam molila. I čuvaj ga se, i čuvaj me se! Dakle, kome ima da zahvališ što si uskrsnuo...?
- Ivan:* Tebi, draga.
- Mara:* Tako! A sad dalje... Ti si želio da se vjenčamo krajem ovoga mjeseca. Neću se sve dotle udati za tebe, dokgod nisi namješten.
- Ivan:* Ali, draga...
- Mara:* Sada ja govorim!
- Pepi* (*u čudu sklopi ruke*): Gotov je, gotov je! Kao da mamu slušam!
- Mara:* Taticе, da Ivana ne bi morila ljubav za mnom, molim te potrudj se da ga što prije smjestiš.
- Ivan:* I molit ću lijepo, ako bi tatica bio voljan da me preporučj na svoje bivše mjesto.
- Pepi:* A gde bih onda ja, k vragu i ti!
- Ivan:* Ali, molit ću lijepo, pa vi možete gdje god hoćete, pa vi ste...!
- Pepi* (*pa i godi mu*): Pa i mogao bih... pa možda bih i mogao da i Mara tako hoće.
- Mara:* Telefoniraj!
- Pepi:* Ali...! (*Kad vidi da Mara neće da mu dade cipele. slegne ramenima i telefonira baš kao što bi svaki Pepi*):

Mo... lim, šefa mi dajte... dajte, ako nije mnogo zauzet i ako mu se neću zamjeriti što ga se usudjujem uznemiravati u ovo nepogodno vrijeme... Da, ja sam, Čika Pavo, ja, Pepi!

Mara:

Ama, energičnije to!

Pepi:

Ne brini! Ovo je samo uvod. (U slušalicu:) Ja... ja... ja sam to, poštovani i dragi gospodine šefe, ja, Pepi!... Što hoću? Naime, ja... ja bih se usudio, ja bih molio, ja bih ako dozvolite... ja bih zbilja molio malecnu uslugu... Naime, sjećate li se našega dobroga Ivana... (Sav se stresao, obamro, jer se šef razvikao kad mu je spomenuo Ivana.) A joj, meni...!

glas šefa

(Pepi drži slušalicu podalje od svojih ušiju, jer to već nije ni urnebes, već bjesomučno gakanje gusana!)

Pepi:

A, joj, strašno bjesni što sam mu i spomenuo Ivana.

Mara:

Reci mu, bjesniti može, ali Ivana mora namjestiti!

Pepi:

Da, da, da...! Da, vi opravdano bjesnite, molit ću lijepo...! (Opet gakanje.) Ali, oprostite ćete mi, ja vam ga ipak moram preporučiti...! (Sve intenzivnije gakanje.) Jojojoi, još se više razgakao...! Bože moj, bože moj...! Maro, spasavaj!

Mara

(dok mu navlači cipele, gakanju nikada kraja): A sada da mi nisi zaboravio tko si! (Polazeći prema rampi:)... Kad šef baš s cipelama želi razgovarati, neka mu je! Izgleda, zbilja ima ljudi koji vole da im sila zajaši.

Pepi:

Da...? (Gakanje.) da...?! (Gakanje.) Pa kakva je to dernjava, moj gospodine! I kakve su to smjele i nepromišljene riječi, moj šefe...! Zar se vi meni usudjujete prijetiti, da ćete spustiti slušalicu...? Zar se usudjujete zaboraviti tko sam ja, a tko ste vi, kukavče božji...?! (Ovo više nije gakanje, već zbunjeno zapomagnaje.) Nema što da raspravljamo! Ja ovako hoću i gotovo!

glas šefa

(vidi čuda! Dok su mu se do sada riječi pretvarale u grubo gakanje, sada je već zapjevao pjesmu kanarinca.)

Pepi

(zadovoljan pruža slušalicu Mari da i ona posluša kanarinca.)... No...? Čuješ li ti ovu pjesmu, čuješ li ti kanarinca...? (U telefonu:) Tako se već možemo razgovarati, moj šefe! Dakle, sutra će se javiti na dužnost! Imate li što protiv? (Kanarinac.) No, vidite! (Kanarinac.) Zbilja nije naročito pametan, ali dobro velite, ako bude ostao pošten, bit će još i koristan. (Kanarinac.) Gdje da ga smjestite? Na moje mjesto! (Kanarinac.) Da, da, na moje mjesto! (Kanarinac fijukne a to ga razljuti.) A što se vas tiče gdje ću ja...! Znete li vi što je to državna tajna? E, to sam vam ja! (Kanarinac usplahireno i molećivo zapjeva.) Kada ću vas posjetiti? Pa možda već sutra. A ima li one službene šljivovice? (Kanarinac.) E,

evo me onda! A uz to i kavu, a posebno šećer da ste! *(Kanarinac obećava.)* Pa onda dovidjenja i triputa zdravo! *(Najvažnije pogleda Ivana, koji se skupio kao kuće u klupče, iako je tokom cijele igre navijao kao na kakvoj fudbalskoj utakmici)...* Reci mome zetu, da je sve u redu!

- Mara:** Jesi li čuo, sve je u redu.
Ivan: Da, blagodaram, sve je u redu. I rukoljub damama, a posebno vama. *(Pepi mu pruži ruku, koju poljubi.)*
Mara: A opet nije sve u redu!
Ivan: A tebi se posebno i ponizno zahvaljujem.
Pepi: Odstupi, zebe...! Sutra u sedam u ured; u osam po platu; u devet na vjenčanje; u deset da me častite! Odstupi!
Ivan: Ljubim ruke, tatice. *(Ode s pobožnom zahvalnošću.)*

11.

- Pepi** *(još uvijek važan i zadovoljan):* A ono... što još ima da svršim?
Mara: Prvo i prvo, da skineš cipele; žute cipele, Pepi!
Pepi: Cipele...? Cipele...? A zašto cipele...?
Mara: Pepi...!
Pepi: Dijete moje, ne uzimaj mi snagu.
Mara: Mili ti se biti sila?
Pepi: Ne mili, rođena, ali se bez nje osjećam izgubljenim.
Mara: Ali u njima postaješ nerazuman.
Kata *(čuje joj se zov):* Tata...! Tatice...! smijem li ući, predobri naš?
Pepi: Ostavi mi cipele bar dok sam s njom!
Mara: Ali da se nisi zaboravio!
Pepi: A kako bih mogao, kad me stalno podsjećaš. *(Glasom robovlasnika:)* Ulazi, ženo!
Kata: Ne bih te uznemiravala, predragi naš, da nije hitna molba. Već ti treći dan dolazi baba Manda. Primi je, predobri naš oči će da isplače!
Pepi: Što misliš, Maro, nisam li već možda previše umoran?
Mara: Jesi, dragi tatice, ali niu ipak primi, Ne posušiti suze ove starice, ne bi bilo dostojno tebe.
Pepi: Baš tako i ja mislim! Neka udje. A uzgred, Kate... i pilav hoću za ručak, i ljuta paprika da je svakoga dana!
Kata: Samo riječ fali, predobri naš oče.

12.

- Manda** *(stara žena, ali još puna života; poluseljanka, koja vjerojatno i karte baca, jer ozbiljnim poslom bi već slaba mogla privredjivati):* Ako boga znaš i milosti imaš, spasavaj! Spasavaj, rođeni! *(I klatila se od Kate*

do Mare, a pred Pepijem bi već i klekla)... Nisam ja da zaradim, vjeruj, nisam! Čitam iz karata da ih zabavim, gledam u zvijezde, jer znam što je ljubav; a savjete im dajem...

Pepi: Kako...? Savjete?! E, sve ste smjeli, ali to ne! Jer tko ste vi da se usudjete savjete dijeliti!

Manda: Ali nikada više, rođeni, nikada više!

Pepi: Baš nikada više?

Manda: I nikome više! Još ni rođenom djetetu ne bih... kad ne smijem.

Pepi: Eeee, tako...! No, sada vam zadnji put opraštam, ali zapamtite, zadnji put!

Manda: Bog ti ruke pozlatio, car pamet prosvijetlio!

Mara: A hoće li mu?

Manda: Ha rođeni, da vidimo u kartama...?

Pepi: Ali ti ni dinara ne dam!

Manda: Ali karte bez plate lažu, rođeni moj!

Pepi: No dobro, dok budem imao vremena... Nego, reci ti meni, kažu, skupiš svijet i pripovijedaš im! Kakva je to propaganda? Čuvaj se, čuvaj se!

Manda: Ali, rođeni moj, to su obične pripovijetke, narodne, zabavne, poučne!

Pepi: Eto ti sad! Poučno je ono što ja velim!

Manda: Ama, htjela sam reći, mudre!

Pepi: A sad već i mudre! Otkud bez mene narod da zna što je mudro, a što nije. I što bi bilo mudro i pametno u jednoj pripovijetki?

Manda: Pa, eto, napriliku: pričam o vješticu. Dok pričam, pogledaj im oči, žmarci svakoga prolaze, koža im se ježi, kosa diže! A ono: nema te pripovijetke u kojoj pošten čovjek ne pobijedi vješticu!

Pepi: Pa dobro, ali što je u ovome mudro?

Manda: Pa kako da ti i kažem, rođeni... eto, nije snage u onoga koji plaši, već u onoga koji pravdom ovlada.

Pepi: Pravda, pravda...!

Manda: Pa, eto, tko narodu čini dobro! A hoće li vještica? E, neće... E, zato će i izgubiti metlu! A ode metla — ode i snaga!

Pepi: Metlu...? Metlu...? Kako to, metlu! Vidi, molim te: metla — cipele...! Jest, jest...! Odstupi! Došlo mi je da razmišljam! Odstupi! Brže to!

Mara: Razmišlja.

Manda: Razmišlja!

Mara: Zato mu pamet.

Manda: (odlazeći, iako mu se dosada podrugivala, sa simpatijama mu upućuje riječi): Kogod hoće da razmišlja, tu počinje čovjek... čovjek... čovjek...!

- Mara:* A ču li ti, što ti ova reče...? Razmišljaj, razmišljaj...!
Pepi: Žute cipele na meni, metla poda mnom... a opet... kao da mi je ova baba svu snagu odnijela!... Ne, ne, ne treba misliti; samo ne razmišljaj, ne, ne!
- Mara:* Jer onda gubiš povjerenje u svoju snagu.
Pepi: A bez nje će me odnijeti djavo!
- Mara:* A tko ti je kriv, što si se i ti za snagom povodio?
Pepi: Ama, dijete moje, nije meni do metle, ali... ali...! Znaš ti kako mi je? Neki strah nadolazi, razapinje me, buja u nešto ogromno, pa se neću imati gdje skriti! A bojim se, volio bih nestati.
- Mara:* Jer si i pameti imao, i razmišljati si morao, a za silom si se poveo...!
Pepi: Zavela me, zavela me; znaš li ti kako te sila mami...? Ali, ali što sada...?
- Mara:* Jer što ako...?
Pepi: I kuda?
Mara: I kako?
Pepi: Ode i pilav.
Mara: Ode i Ivan.
Oboje: Ode, ode, ode...!
Mara: I dok naši nadju metlu...!
Pepi: Teško meni!
Mara: Ne manje meni!
Pepi: ... Ni brige nećeš upoznati.
Mara: Samo nevolju.
Pepi: Brige gone da budeš čovjek — nevolja ponizi.
Mara: Reci, ti bi zbilja volio da si netko; tko smije i umije da podvikne?
- Pepi:* Prokleta staretinarnica! Ipak je najljepše biti **Pepi**: ništa ne očekuješ, uvijek znaš što dolazi; uvijek znaš da za tebe ništa ne dolazi, i uvijek... uvijek... eto, uvijek znaš...! Hoćeš li iskreno? Bolje da se ja svakoga bojim negoli da se mene ljudi plaše.
- Mara:* Črv.
Pepi: Ja?
Mara: Gaze te.
Pepi: Ali ne pregaze!
Mara: Gade se!
Pepi: I ja njih!
Mara: Nisi se usudio!
Pepi: Nisam... A što sam mogao...?
Mara: Sve!
Pepi: Sve...?
Mara: Da si bar jednom torbu na ledja!
Pepi: To sam mogao.
Mara: Trčale bi za tobom.
Pepi: Trčale bi za mnom.
Mara: Ili da zarežiš!

Pepi: Sramota je. Čovjek sam.
Mara: Ali ja ne bih ostala djevojka s dvadeset osam!
Pepi: Ne bi.
Mara: Dojadi to, Pepi.
Pepi: Dojadi.
Mara: A još ružna.
Pepi: Nisi ružna.
Mara: Jesam. Pepi.
Pepi: Samo malo.
Mara: Malo.
Pepi: A malo i lijepa.
Mara: Malo ipak, je li?
Pepi: Jako!
Mara: Misliš...?
Pepi: Znam!
Mara: Mogli bi i mene voljeti?
Pepi: Tj ćeš voljeti.
Mara: Mučj to, boli to.
Pepi: Oh, ne, ne!
Mara: Ne?
Pepi: Zališ ih što oni to ne umiju.
Mara: ... A ti? Kako ti je bilo...?
Pepi: Znaš, ipak, lijepo je bilo. Živio sam.
Mara: Tko zna da je živio, ipak nije uzalud živio... Ali kako ćemo natrag, Pepi?
Pepi: Jest! Kako da im kažem: dozvolite da budem opet samo Pepi?
Mara: Samo Pepi!
Pepi: Pa neka biju neka sramote, pa neka, neka...! ja sam već ipak živio! Ali ti, dijete moje? Meni nije sebe žao, ni godina u kojima sam se još nadao, ni godina u kojima su mi pomrle nade, ni godina... ni godina... godina...! Čuj, Maro dijete, čuješ li ti to? Godina...! Pa, Maro dijete moje, ja imam godina i godina...!

14

Mara: Na žalost, mnogo... bezbroj.
Pepi: Ali, Maro, mnogo godina su samo u jednom slučaju sreća! U mome, Maro!
Mara: Tvome...?
Pepi: Maro, moje godine imaju pravo na odmor, na mirovinu...! A kad one, dijete moje, onda i ja!
Mara: Onda i ti, koji ih na leđjima nosiš! Pepi, pa ti si genije!

Pepi: Rekao sam ti već, briga je najveći stvaralac! (Sebi:) A još briga za dijete! (Važno i hrabro pridje telefonu.) Ovo sad slušaj! Metlo, poda me! Halo...! Šefa na telefon! (Gusan, ali odmah zatim kanarinac propjeva.) A...! prvo ste mislili, da je bilo tko na telefonu, a ne ja, netko...! Ovamo slušajte! Sada sam baš govorio s najvišim vrhovima! Čuste li? S najvišim! Vele: Pepi se ima odmah umiroviti, odmah, ovoga momenta, jer nam je hitno potreban za jednu vrlo misiju! Čuste li? Za jednu neobično delikatnu misiju! A da ih o eventualnim smetnjama odmah izvijestim! Dakle dragi moj šefe, ima li kakvih smetnji...? (Kanarinac.) Tako, tako...! Jer, eto, nisam vam ni htio reći, rekoše mi: ako bude bilo, sve na odgovornost, sve...!!! (Kanarinac se uznemirio kao da je mačak na pomolu, a on nezaštićen.) Znam, znam, nema smetnji! Rekao sam ja njima: u druga šefa možemo imati povjerenja! (Zahvalnog li kanarinca.) Pa da bome da ćemo i nadalje ostati najbolji prijatelji... Hej, hej, čekaj malo! A onoga mog nesretnika primite pod svoje okrilje. Vi njega, ja vas! E, tako! (Kanarinac polaže zakletvu i obećava najljepše pjesme.)

Mara: Pepi, ti si zavrijedio mnogo bolju sudbinu.

Pepi: Da sam bar Pero bio, ako ne i Petar... Maro, samo te jedno molim... Ivan ne može biti Pepi; on nije, eto, Pepi. On je gore: nedoradjeni čovjek... Nemoj da to svaki dozna. I ne zaboravi, daj mu na paklić duhana. I tri banke za ljutu. Bar o praznicima... On se ne umije sebi podsmijevati na željama, u nadama. I bio bi vrlo tužan.

Mara: Hoću, Pepi.

Pepi: Hvala.

Mara: Zbog tebe ću, Pepi.

Pepi: Hvala... Ja... ja ću pak... ja ću pak i nadalje vući vođu. I da im potpalim... i kave da im spremim. Ti reci, ja ne moram ali ja hoću.

Mara: I da te zamole.

Pepi: Jest!

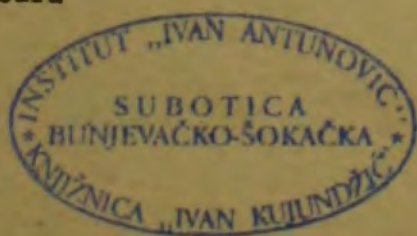
Mara: I da ti se zahvale.

Pepi: Jest, jest...!!!

(K r a j)

Kostim konobara

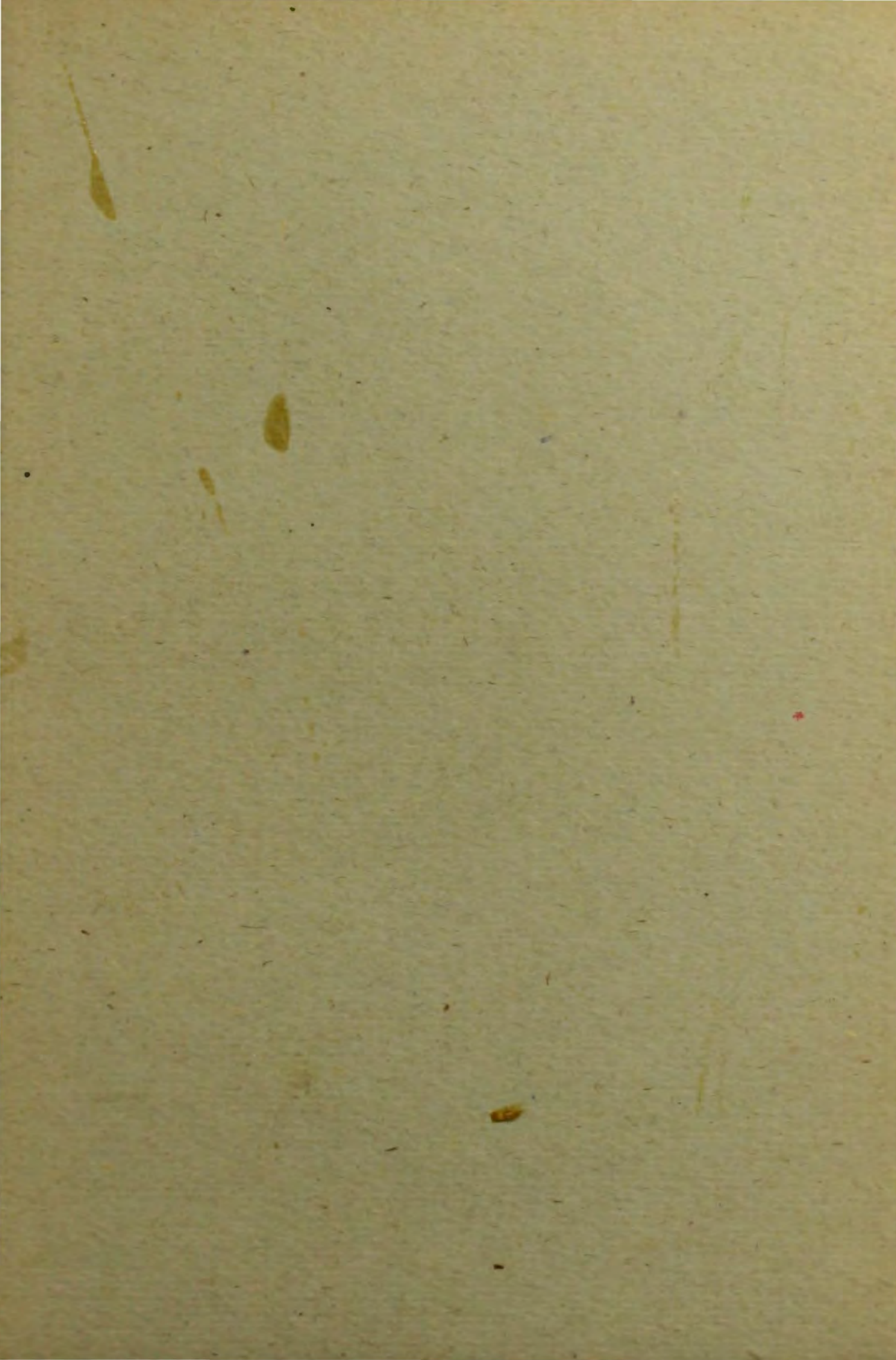

MATIJA POLJAKOVIĆ
PAR ŽUTIH CIPELA

Izdanje RUKOVET — ZENIT, Subotica
Put braće Radića 1

Korektor
JAKOV ORČIĆ

Štampa: Štamparija izdavačkog preduzeća «MINERVA», Subotica

IVAN KUJUNDŽIĆ

ANTUNOVIĆ
Ivan
ANTUNOVIĆ

K
POL
P

BUNJEVAČKO ŠOKAČKA KNJIŽNICA